

Onderzoek kosten en baten RIO

Eindrapportage kwalitatieve Mkba

Introductie

Dit rapport presenteert de bevindingen van het kwalitatieve onderzoek naar de maatschappelijke kosten- en baten van de inzet van de Re-Integratie Officier (RIO).

De Re-Integratie Officier

Het team Aanpak Criminaliteitsfenomenen (ACF) van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft een dadergerichte aanpak ontwikkeld met als doel (herhaald) daderschap en jonge criminele aanwas te voorkomen. Hiertoe zijn een aantal interventies ontwikkeld. Eén van deze interventies is de Re-integratie Officier (RIO).

De RIO past een coachgerichte aanpak toe in de begeleiding van jongvolwassenen die uit detentie komen. De RIO brengt de behoefte van de jongvolwassene op vijf leefgebieden (wonen, regelzaken, zorg, financiën en schulden, werk en inkomen) in kaart en zet zich in om een stabiele basis te creëren in ieder van de leefgebieden.¹ Deze RIO aanpak bestaat momenteel uit een pilot die loopt in zeven gemeenten.² Er worden in totaal circa 60 jongeren aan de hand van de RIO aanpak begeleid. De RIO opereert op gemeentelijk niveau. Het ministerie van Justitie en Veiligheid financiert de RIO gedurende twee jaar. Hierna is het aan gemeenten om in de RIO te investeren.

¹ <https://www.raadsledenenveiligheid.nl/veiligheidsthemas/nazorg-ex-gedetineerden>

² De pilot loopt momenteel in Arnhem, Delft, Den Haag, Dordrecht, Haarlemmermeer, Leidschendam-Voorburg en Nijmegen.

Onderzoeksvragen

Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft behoefte aan inzicht in de maatschappelijke kosten en baten van de RIO. Wat kost de inzet van de RIO en wat levert het op? Deze analyse geeft inzicht in de toegevoegde waarde van de RIO in het voorkomen van herhaald daderschap en jonge criminele aanwas. Bovendien biedt dit onderzoek gemeenten handvatten in de besluitvorming rondom het inzetten of continueren van de RIO aanpak.

De onderzoeksvragen die in dit onderzoek beantwoord worden zijn:

1. Wat zijn, op hoofdlijnen, de kosten en baten van de RIO?
2. Wat zijn, op hoofdlijnen, de kosten en baten van de RIO voor een gemiddelde/fictieve gemeente?
3. Wat is nodig om een volledige analyse van de maatschappelijke kosten en baten van de RIO uit te voeren?

Kwalitatieve Mkba

De RIO aanpak is relatief jong (gestart in 2019) en er is slechts in beperkte mate data beschikbaar over de inzet en effecten van de RIO. Derhalve richt deze analyse zich voornamelijk op het in kaart brengen van de kosten en baten van de RIO op kwalitatieve wijze. Dit houdt in dat een deel van de geïdentificeerde effecten niet in geld wordt uitgedrukt.

Deze kwalitatieve kosten en baten worden berekend voor zeven casussen uit vier gemeenten.³ Daarnaast worden ook de kosten en baten voor een fictieve gemeente met 100.000 inwoners in kaart gebracht. Ten slotte doet dit onderzoek aanbevelingen om in de toekomst tot een volledige analyse van maatschappelijke kosten en baten van de RIO te komen.

Reeds beschikbare kennis

De voorliggende analyse naar maatschappelijke kosten en baten van de RIO is niet het eerste of enige onderzoek dat zich richt op deze aanpak. Parallel aan dit onderzoek, wordt de effectiviteit van de RIO pilot in kaart gebracht.⁴ Hiertoe is in december 2021 een nulmeting uitgevoerd.

Deze nulmeting toont dat de overkoepelende doelen en ambities van de RIO in de pilot gemeenten overeenkomstig zijn. De RIO wordt ingezet om aandacht te creëren voor de groep jongvolwassenen die vrijkomt uit detentie, om integrale nazorg beter te organiseren en om de mogelijkheden in het nazorgbeleid in kaart te brengen.

De concrete invulling van deze doelstelling verschilt echter per gemeente. Sommige gemeenten richten zich op het verbeteren van de situatie van de ex-gedetineerden terwijl anderen de focus leggen op de verbetering van het nazorgbeleid. Ook is de rol van de RIO op verschillende wijzen geborgd binnen gemeenten. Dit leidt eveneens tot verschillende opvattingen over de taken en rollen van de RIO, variërend van een vertrouwensrelatie tot focus op zelfredzaamheid. Bovendien blijkt uit deze nulmeting dat kwantitatieve data over de inzet van de RIO slechts in beperkte mate voorhanden is.

Daarnaast is in 2021 een onderzoek naar ervaringen van cliënten met de begeleiding door de RIO uitgevoerd.⁵ Hieruit blijkt dat de inzet van de RIO ruimte biedt voor maatwerk en een doelgerichte aanpak. De RIO is eenvoudig te benaderen en onderhoud eerlijk en open contact met de cliënt. De RIO ondersteunt de cliënt bij praktische zaken en beredeneert vanuit de belevingswereld van de cliënt. Tegelijkertijd is een RIO volhardend wanneer andere hulpverleners op (moeten) geven.

De bevindingen uit eerdere en lopende onderzoeken zijn in acht genomen in de voorliggende analyse.

³ De casussen zijn geselecteerd uit de gemeente Arnhem, Dordrecht, Haarlemmermeer en Leidschendam-Voorburg.

⁴ AEF (2019) Nulmeting Pilot Re-Integratie Officier

⁵ Osage (2021) De verhalen van ex-gedetineerden centraal in de pilot Re-Integratie Officier

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk is een korte uiteenzetting van de gehanteerde methode opgenomen. Vervolgens worden de zeven casussen afzonderlijk gepresenteerd en sluiten we deze casusbeschrijvingen af met een conclusie hoofdstuk waarin we ingaan op de kosten en baten van de RIO op hoofdlijnen. Hierna volgt een hoofdstuk waarin we antwoord geven op de kosten en baten van de RIO-aanpak voor een gemiddelde/fictieve gemeente. Tot slot sluiten we af met een advies over de uitvoering van een volledige maatschappelijke kosten-batenanalyse.

Methodologie

Effectencalculator

In dit onderzoek is de effectencalculator gebruikt. De effectencalculator is een methodiek – ontwikkeld door diverse onderzoeksbureaus waaronder Ecorys - om het financieel en maatschappelijk rendement van sociale interventies in kaart te brengen.⁶

In dit onderzoek zijn in totaal zeven effectencalculator sessies uitgevoerd. Een sessie betreft een gesprek over één casus opgepakt door de RIO. Tijdens het gesprek is steeds in beeld gebracht welke gebeurtenissen zich voordeden in het leven van de cliënt. Vervolgens is besproken wat de ondersteuning door de RIO precies heeft behelst en wat er in het leven van de cliënt veranderde als gevolg van de ondersteuning.

Daarnaast is in het gesprek een referentiescenario geschetst. Wat als de RIO er niet was geweest en de cliënt niet of anders was geholpen? Hoe was de hulpvraag dan opgepakt? Welke ondersteuning had de cliënt dan gekregen en hoe heeft hij / zij dat ervaren? Dit leidde in de verschillende verhalen tot meerdere scenario's. In het schetsen van het referentiescenario wordt gebruik gemaakt van aannames. Hierbij is gefocust op directe effecten die in een referentiescenario waarschijnlijk plaats hadden gevonden. Aanvullend onderzoek is nodig om ook indirecte effecten te duiden.

⁶ Meer informatie op www.effectencalculator.nl

Na het schetsen van het referentiescenario, is in kaart gebracht wat de kosten van de inzet van de RIO waren. Hiertoe is gebruik gemaakt van inzichten opgehaald tijdens de sessies alsook van aanvullend desk research. Eenzelfde methode is gehanteerd om de maatschappelijke baten in kaart te brengen.

De effectencalculator helpt interventies en de effecten daarvan op casusniveau inzichtelijk te maken. Gezien de sterke focus op individuele casussen is het echter niet goed mogelijk om effecten te extrapoleren; iedere casus is namelijk uniek. Daarnaast kunnen effecten ook niet altijd goed gekwantificeerd worden omdat zij zich soms moeilijk laten monetariseren. Waar nodig wordt daarom, naast de meetbare effecten, aangegeven welke kwalitatieve effecten verwacht worden.

Selectie van casussen en deelnemers

Alle cliënten hebben een HIC gepleegd, zijn onder de 27 jaar en zijn minimaal een halfjaar door de RIO's begeleid. De gesprekken hebben plaatsgevonden met de re-integratie-officieren (RIO's), de cliënten, en in enkele gevallen de casemanagers van de cliënten uit de PI of een ketenpartner. De cliënten en partners zijn via de RIO's geworven voor de effectencalculator sessies. Wij zijn afhankelijk geweest van de bereidheid van de cliënten om deel te nemen aan het onderzoek. Bij sommige casusbesprekingen heeft de cliënt in eerste instantie aangegeven bereid te zijn om deel te nemen,

maar is uiteindelijk niet naar de afspraak toegekomen. In deze gevallen hebben wij het gesprek met de RIO en een eventuele betrokkene gevoerd. Deze gesprekken hebben alsnog rijke informatie opgeleverd.

Toelichting bij het lezen van de uitkomsten effectencalculator

We presenteren de zeven casussen aan de hand van een figuur en een uitgewerkte casusbeschrijving. De bovenkant van de figuur laat de situatie zien zoals deze zich heeft voorgedaan met daarin de gebeurtenissen in het leven van de cliënt en de ondersteuningsactiviteiten van de RIO die daarmee verband houden. De onderkant van de figuur schetst de referentiesituatie: hoe was het gegaan als de RIO er niet was geweest en de hulpvraag op de reguliere wijze was opgepakt? In de figuren zijn ook de kosten en baten per ondersteuningsactiviteit en de totale verhouding tussen de kosten en baten meegenomen.

Toelichting bij de kostenberekening

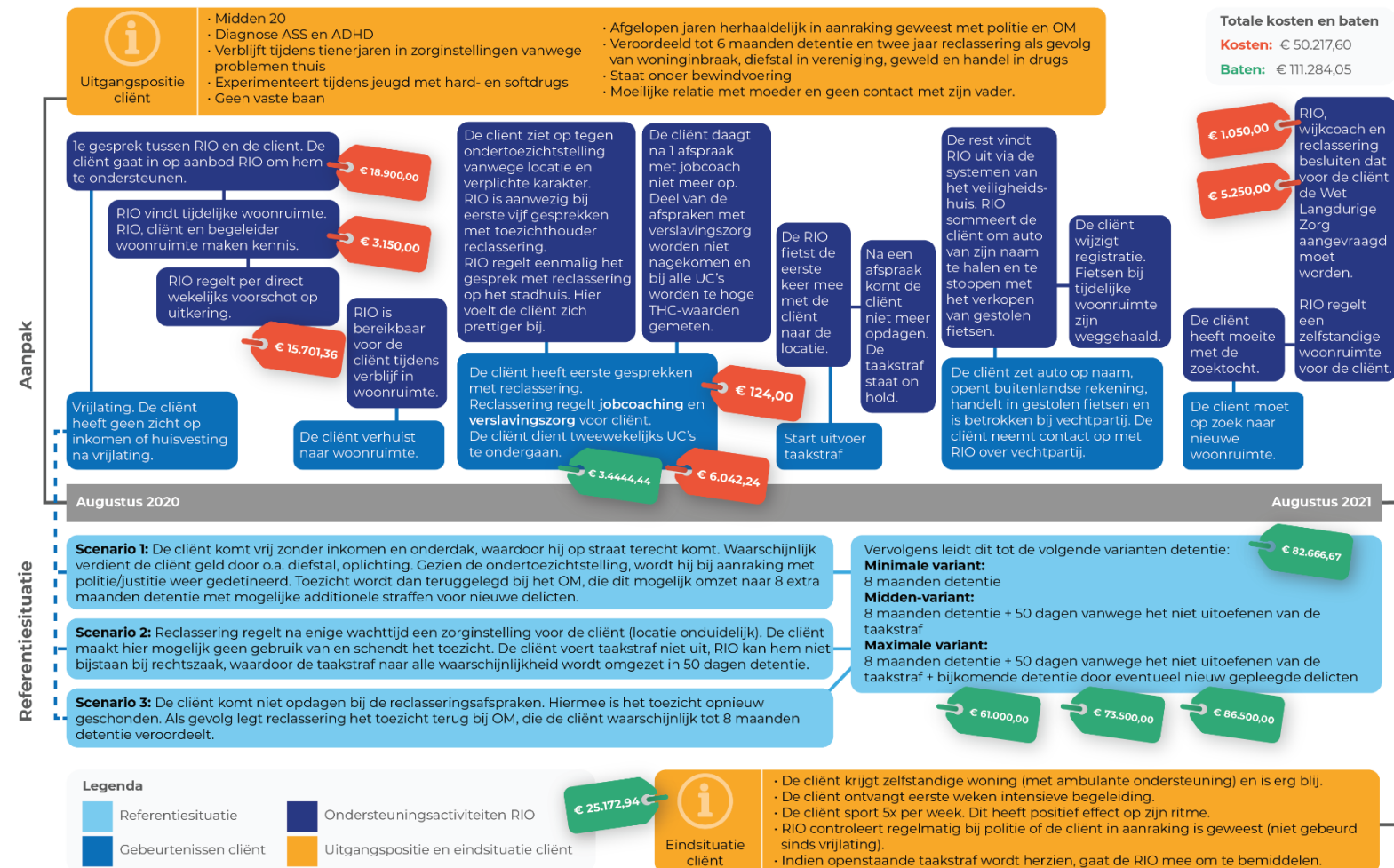
In de kostenberekening hebben wij geen kosten opgenomen die zowel in de 'echte' situatie als de referentiesituatie zijn voorgekomen, omdat deze tegen elkaar kunnen worden weggestreept. Om kosten te berekenen is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande kengetallen en eerder uitgevoerde Mkba's op het gebied van justitie, wonen, werk, opleiding en schulden. Voor de justitiële kosten nemen wij kosten voor tenuitvoerlegging, proces- en slachtofferkosten

mee. We rekenen met gemiddelde proces- en slachtofferkosten per type delict. Bronbestand hiervoor vormt de rapportage criminaliteit en rechtshandhaving 2020 en cijfers van het CBS over omvang type misdrijven in Nederland in 2019.

Casus 1

Figuur 1 Effectencalculator werkblad casus 1

Achtergrond casus

Cliënt komt in oktober 2020 vrij. Daarom bezoekt de RIO de cliënt in augustus 2020 in de Penitenciaire inrichting (PI). De cliënt is gediagnostiseerd met ASS en ADHD, is veroordeeld tot 6 maanden detentie (april – oktober 2020) en twee jaar reclasseringstoezicht in verband met een woninginbraak, diefstal in vereniging, geweld, en handel in drugs. Hij is de afgelopen jaren herhaaldelijk in aanraking geweest met politie en OM. De cliënt verblijft vanaf zijn dertiende in verschillende zorginstellingen vanwege gedragsproblemen en conflicten thuis. Vanaf zijn veertiende experimenteert hij ook met hard- en softdrugs. De cliënt heeft geen vaste baan en ook in het verleden niet gehad. Ook staat de cliënt onder bewindvoering. De cliënt heeft een moeilijke relatie met zijn moeder en heeft geen contact met zijn vader.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

Voordat het eerste contact tussen de RIO en de cliënt plaatsvindt, heeft de RIO contact met onder andere de politie en het OM om de reden tot detentie te achterhalen. Eveneens heeft de RIO contact met de toezichthouder in de PI om het dossier van de cliënt te bespreken. Verder neemt de RIO ook contact op met de moeder van de cliënt. De RIO vindt het belangrijk om haar te betrekken ondanks de moeilijke relatie tussen moeder en zoon omdat in veel vergelijkbare situaties helemaal geen ouder meer in beeld is. Het feit dat moeder en zoon nog contact hebben, ziet de RIO als kans. Dankzij het gesprek met moeder was de RIO vóór het eerste contact met de cliënt op de hoogte dat zij de cliënt niet in huis wil nemen na zijn vrijlating. Moeder staat er wel voor open dat haar zoon een

keer per week komt eten. Ook is zij bereid om hem af en toe te ondersteunen.

De cliënt heeft zelf in de aanloop naar zijn vrijlating geen actie ondernomen om inkomen of huisvesting te regelen. De RIO ondersteunt de cliënt daarom bij het vinden van een woning in een vertrouwde omgeving om te voorkomen dat de cliënt vrijkomt zonder zicht op woonruimte of dat hij door reclassering op een locatie elders in het land wordt geplaatst. Het lukt de RIO een tijdelijke (max. 9 maanden) zelfstandige woonruimte met beperkte ambulante ondersteuning (max. 9 maanden) te regelen.

De RIO ondersteunt de cliënt tijdens zijn verblijf in de PI door telefonisch en via WhatsApp bereikbaar te zijn. Het lukt de RIO daarnaast om op het moment van vrijlating van de cliënt, een uitkering te regelen. De RIO maakt hiervoor gebruik van zijn interne netwerk bij de gemeente en weet zo te bewerkstelligen dat de aanvraag voor uitkering minimaal drie weken sneller dan in de gebruikelijke procedure wordt geaccordeerd. De RIO zorgt er tevens voor dat de cliënt zijn uitkering in wekelijkse voor- schotten ontvangt.

Verder ondersteunt de RIO de cliënt bij het nakomen van afspraken met de reclasseringstoezichthouder door te regelen dat het eerste gesprek met reclassering op het stadskantoor plaats kan vinden. De RIO is bij de eerste vijf gesprekken met reclassering aanwezig. Tijdens het eerste gesprek komt aan de orde dat [reclassering](#) een [jobcoach](#) en [verslavingszorg \(15 behandelingen\)](#) voor de cliënt regelt vanwege zijn overmatig wietgebruik. De cliënt heeft ook een omgekeerd dag-

en nachtritme waarvan de verwachting is dat dit samenhangt met zijn overmatig wietgebruik. Mede door dit omgekeerd dag- en nachtritme komt de cliënt veel afspraken niet na. Het doel van de jobcoach is allereerst om het omgedraaide dag- en nachtritme aan te pakken omdat het ritme het doen van (on)betaald werk in de weg staat. Er wordt ook afgesproken dat de cliënt **tweewekelijks urinecontroles (UC's)** moet ondergaan. De cliënt komt echter vaak niet opdagen bij deze afspraken en wanneer hij wel op de afspraak verschijnt, zijn de THC-waarden in zijn urine te hoog.

Ondertussen wordt ook de uitvoering van een nog openstaande taakstraf (100 uur) in gang gezet. Reclassering regelt voor de cliënt een plaats in een kringloopwinkel voor 6 uur per week gedurende 15 weken. De RIO fietst de eerste keer mee met de cliënt. Na de eerste afspraak komt de cliënt niet meer opdagen. De coördinator van de kringloopwinkel neemt hierover contact op met de RIO, waarop de RIO contact opneemt met de cliënt. De cliënt geeft aan de taakstraf niet verder uit te voeren vanwege een conflict op de werkvloer. De taakstraf wordt hierdoor gestaakt. Reclassering kan later besluiten of de cliënt nog een poging moet doen om zijn taakstraf uit te voeren of dat de taakstraf formeel door het OM wordt herzien.

Tot slot monitort de RIO de cliënt op de achtergrond doordat hij meldingen krijgt via de systemen van het Veiligheidshuis. Hieruit blijkt dat de cliënt een auto van een vriend op zijn naam heeft gezet. De RIO wijst de cliënt op de gevaren hiervan en sommeert hem om deze registratie zo snel mogelijk te wijzigen. Daarnaast merkt de RIO dat de cliënt in gestolen fietsen handelt. De RIO sommeert de cliënt hiermee te stoppen en

vraagt de begeleider van zijn huidige woonruimte hierop toe te zien. Ook regelt de RIO een nieuwe zelfstandige woning in een zorginstelling (met ambulante ondersteuning) voor de cliënt wanneer hij het maximum aantal (9) maanden in zijn huidige woning heeft verbleven.

Referentiesituatie

Er zijn twee mogelijke referentie-situaties geïdentificeerd:

- Zonder de RIO komt de cliënt uit detentie zonder inkomen en zonder onderdak. De cliënt had zelf geen uitkering aangevraagd en geen woning gezocht in aanloop naar zijn vrijlating. Hij was er mogelijk vanuit gegaan dat hij een tijd bij zijn moeder had kunnen verblijven. Waarschijnlijk was de cliënt daarom na zijn vrijlating naar zijn moeder gegaan waar hij mogelijk 1 dag had kunnen verblijven. Dit betekent dat hij vervolgens naar alle waarschijnlijkheid op straat terecht zou zijn gekomen. Hij zou dan mogelijk naar de 24-uurs opvang zijn gegaan, al is de verwachting dat de cliënt hier niet naartoe had gewild. Het is daarom aannemelijker dat de cliënt op straat was gaan leven. De cliënt was waarschijnlijk op verschillende (illegale) manieren geld gaan verdienen (bijv. diefstal, oplichting). Omdat de cliënt een voorwaardelijke celstraf van 8 maanden heeft open staan, zou hij direct weer gedetineerd worden als hij in aanraking komt met de politie of justitie. Daar bovenop zou de straf voor de nieuw-gepleegde delicten komen.

- Na vrijlating had reclassering mogelijk na enige wachttijd ergens in Nederland een woonruimte bij een zorginstelling voor de cliënt kunnen regelen. Mogelijk had de cliënt hier geen gebruik van gemaakt (en daarmee ook de onder-toezichtstelling geschonden) vanwege de locatie en het verplichtende karakter. Daarnaast heeft de cliënt nog een taakstraf op zijn naam staan die hij dan niet had uitgevoerd. De RIO had niet mee kunnen gaan naar de rechtszaak, waardoor de kans groot is dat de rechtbank de taakstraf had omgezet in 50 dagen detentie.

In beide referentie-situaties is onduidelijk waar de cliënt verblijft, waardoor de kans bestaat dat de cliënt zich niet zou (kunnen) melden bij reclassering. Daarnaast had de RIO ook niet kunnen regelen dat de reclasseringsafspraken elders konden plaatsvinden. Dit vergroot de kans dat de cliënt zich niet bij reclassering zou melden.

Effecten voor de cliënt

De cliënt reageert vlak op het bericht dat de RIO een tijdelijke woning na vrijlating voor hem heeft geregeld, maar gaat er wel op in. Hij verhuist na zijn detentie en weet zich zelfstandig te redden. De cliënt ziet op tegen twee jaar ondertoezichtstelling van reclassering (hij geeft aan liever zijn voorwaardelijke gevangenisstraf van 8 maanden uit te zitten dan twee jaar onder toezicht van reclassering te staan) en wil voor gesprekken met reclassering niet naar het kantoor komen van de reclassering. Dit komt met name door het verplichte karakter van reclassering. Hij ervaart het als prettig dat de eerste afspraak op het stadhuis kon plaatsvinden. Achteraf vond hij de afspraak meevallen.

Daarnaast staat de cliënt initieel welwillend tegenover alle afspraken (jobcoaching, verslavingszorg en de UC's). Echter komt de cliënt na één afspraak met de jobcoach niet meer opdagen en strandt het traject. De cliënt geeft aan 'niet voor niets' te willen werken en is alleen geïnteresseerd in een betaalde baan. Ook komt de cliënt slechts 5 van de 15 verslavingszorg-afspraken en bij de helft van de UC's opdagen. Bij alle tests scoort hij te hoge THC-waarden (als gevolg van wietgebruik). Er wordt geen andere drugs in zijn urine aangetroffen.

De cliënt heeft moeite met het zoeken naar een nieuwe woonruimte en is erg blij als de RIO voor hem een nieuwe zelfstandige woonruimte in een zorginstelling heeft gevonden (met ambulante ondersteuning). In de eerste drie maanden is hier 5 keer per week begeleiding aan gekoppeld. Ook sport de cliënt 5 keer per week met een kleine vaste groep jongens. Het sporten gebeurt op een vast tijdstip en wordt afgebouwd naar steeds vroeger op de dag. Het sporten bevalt hem omdat hij constant met dezelfde kleine groep mensen sport. Ook verbetert zijn ritme erdoor en lijkt het erop dat de cliënt minder blowt. Er vindt een evaluatiegesprek met de cliënt, reclassering en RIO plaats in september 2021. Tot nu toe is de cliënt niet meer in aanraking gekomen met de politie.

Kosten en baten

Kosten

De RIO heeft ongeveer 180 uren besteed aan de cliënt, à € 105 per uur, wat neerkomt op € 18.900 aan salariskosten over de periode oktober 2020 tot en met augustus 2021. De tijdelijke woning die door de RIO is geregeld, en gesubsidieerd wordt door het ministerie van Justitie en Veiligheid, bedraagt € 3.150⁷ over 9 maanden. Vervolgens heeft de cliënt 3 maanden in een zelfstandige woning met ambulante begeleiding gewoond, wat naar schatting neerkomt op € 1.050 huurkosten en € 5.250 voor ambulante begeleiding.⁸

Verder ontvangt de cliënt een bijstandsuitkering, waarmee de kosten hiervan over 12 maanden uitkomen op € 12.708,36 aan uitkeringen,⁹ en € 2.993 aan uitvoeringskosten.¹⁰ Ook zijn er kosten gemaakt voor een traject met een jobcoach à € 124 per sessie.¹¹ Tot slot zijn er tweewekelijkse urinecontroles georganiseerd gedurende twee jaar, wat uitkomt op € 6.042,24.¹² Hiermee komen de totale maatschappelijke kosten uit op € 50.217,60.

⁷ De Instap (2021). Wat is Huisvesting Plus? <http://deinstap.org/de-bewoners/wie-wonen-er/>

⁸ Cebeon (2021). MKBA Brede aanpak dakloosheid. In opdracht van het ministerie van VWS. <https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2020/08/20810-5.-Integrale-ondersteuning-jongeren-bij-wonen.pdf>

⁹ Rijksoverheid (2020). Uitkeringsbedragen per 1 juli 2020. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/06/30/uitkeringsbedragen-per-1-juli-2020>

¹⁰ Gemeente.nu (2018). Uitvoering bijstand kost bijna 2900 euro per uitkering. <https://www.gemeente.nu/sociaal/uitvoering-bijstand-kost-bijna-2900-euro-per-uitkering/>

¹¹ Match Vermogen (2021). Kosten jobcoach. <https://matchvermogen.nl/kosten-jobcoach/>

Baten

Zonder inzet van de RIO raakt de cliënt naar verwachting opnieuw gedetineerd. Hier zijn drie varianten mogelijk:

1. Minimale variant: de cliënt wordt veroordeeld tot 8 maanden voorwaardelijke detentie. De kosten hiervan zijn € 61.000, rekenend met € 250 per dag.¹³
2. Midden variant: de cliënt wordt veroordeeld tot 8 maanden voorwaardelijke detentie plus 50 dagen vanwege het niet uitvoeren van de taakstraf. Hiermee zouden de kosten uitkomen op € 73.500, rekenend met € 250 per dag.¹⁴
3. Maximale variant: de cliënt wordt veroordeeld tot 8 maanden voorwaardelijke straf, 50 dagen vanwege het niet uitvoeren van de taakstraf én een straf voor nieuwe delicten. In die situatie gaan we uit van de gemiddelde lengte van een celstraf voor een misdrijf in de categorie 'diefstal'. De laagst mogelijke celstraf in deze categorie is 3 weken (autokraak), terwijl de hoogste celstraf in deze categorie neerkomt op 12 weken (tasjesroof).¹⁵ De totale duur van de celstraf komt dan neer op 346 dagen, wat gelijk staat aan € 86.500.¹⁶

De gemiddelde baten van het voorkomen van detentie zouden dus neerkomen op € 73.666,67. Door het voorkomen van een vervolgdeldict zijn er tevens proces- en slachtofferkosten

¹² SCAL Medische Diagnostiek (2021). Tarieven laboratorium vanaf 1 januari 2021. <https://www.scal.nl/system/files/inline/Kopie%20van%20Prijsen%20website%20online%202021.pdf>

¹³ Council of Europe (2018).

¹⁴ Council of Europe (2018).

¹⁵ Judex (2021). Veel voorkomende strafbare feiten. <https://www.judex.nl/rechtsgebied/strafrecht/veel-voorkomende-misdrijven/artikelen/veel-voorkomende-strafbare-feiten/>

¹⁶ Council of Europe (2018).

bespaard. Gezien wij niet met zekerheid kunnen stellen welke vorm van delict de cliënt pleegt, gaan wij uit van de voorkomen kosten van een geweldsdelict (€ 9.000¹⁷). Deze kosten liggen het laagst in vergelijking met de andere soorten delicten die de cliënt zou kunnen plegen. De totale detentie-baat komt daarmee uit op € 82.666,67.

Daarnaast heeft de inzet van de RIO voorkomen dat de cliënt van de maatschappelijke nachtopvang gebruik hoefde te maken. De gemiddelde verblijfsduur in de nachtopvang is 13 maanden,¹⁸ wat met kosten van € 1.936,38 per maand zou uitkomen op € 25.172,94.¹⁹

Tot slot heeft het verslavingszorgtraject gezorgd voor een verminderde cannabisverslaving. Dit is een netto maatschappelijke baat van € 3.444,44 per jaar, ervan uitgaande dat de cliënt één derde van de sessies heeft bijgewoond.²⁰

De totale baten door tussenkomst van de RIO komen hiermee uit op € 111.284,05. In de toekomst kunnen eventuele verdere baten voortkomen uit een toegenomen kwaliteit van leven van de cliënt door het zelfstandig wonen, sporten, een opgebouwd ritme, en afgenomen wietgebruik.

Naast bovengenoemde baten voor de cliënt, zijn er ook baten te identificeren voor andere betrokkenen en de buurt. Zo heeft

de cliënt tijdens het begeleidingstraject van de RIO een moment van terugval (hij handelt in gestolen fietsen, zet een auto van zijn vriend op zijn naam). De lokale politie hoeft aan deze zaken minder aandacht te besteden omdat de RIO deze potentiële delicten weet te voorkomen. Daarnaast heeft de cliënt door de inzet van de RIO een dak boven zijn hoofd, neemt door de inzet van de RIO het omgekeerd dag- en nachtritme en het wietgebruik van de cliënt af, waardoor hij minder op straat aanwezig is in de avonden en daar onrust kan veroorzaken.

¹⁷ WODC (2021). Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld geweldsdelict.

¹⁸ Leger des Heils (2021). Maatschappelijke opvang. <https://www.legerdesheils.nl/maatschappelijke-opvang>

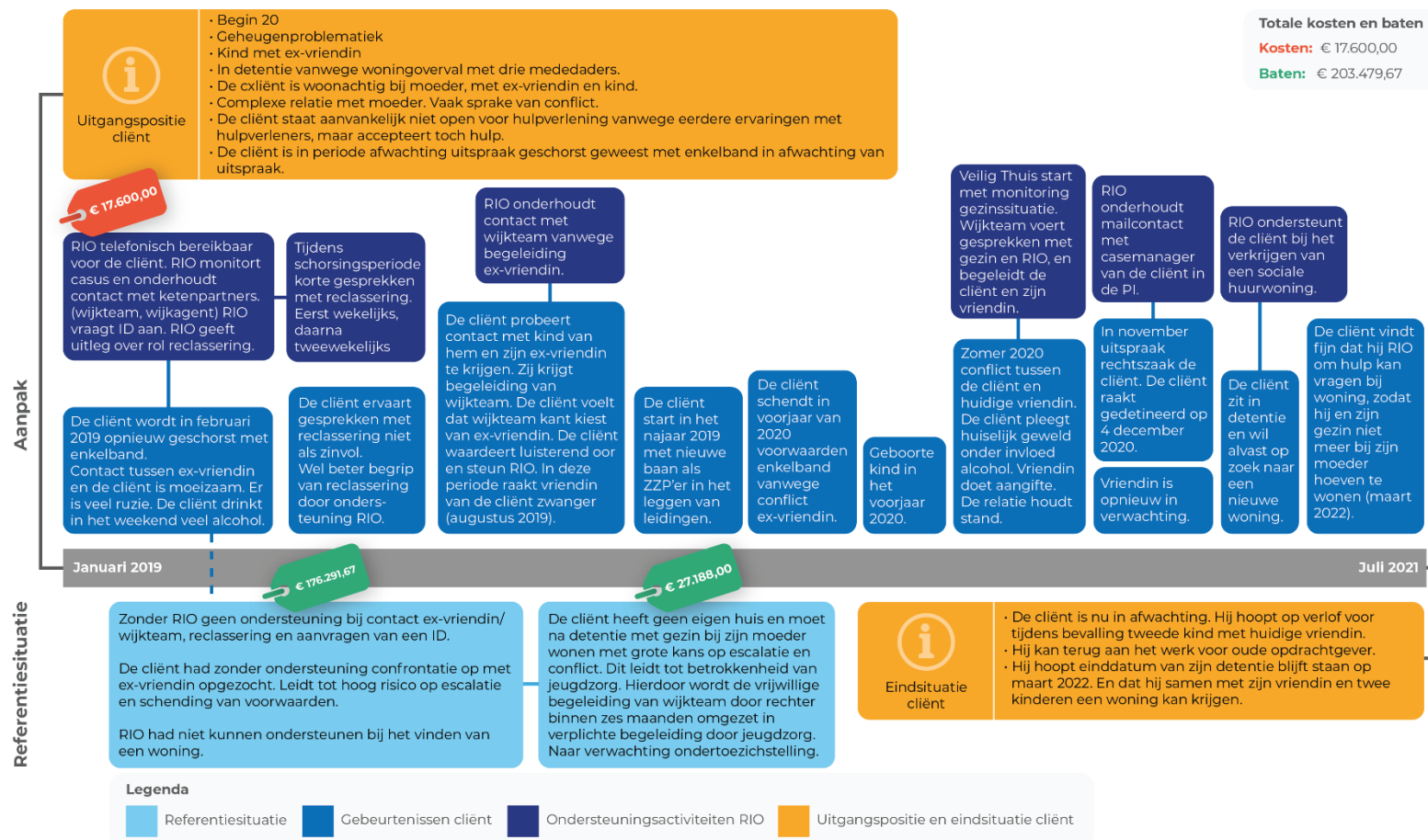
¹⁹ Cebeon (2021). MKBA Brede aanpak dakloosheid, in opdracht van het ministerie van VWS. <https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2020/08/20810-5.-Integrale-ondersteuning-jongeren-bij-wonen.pdf>

²⁰ Over, E. A. B. et al. (2016). Maatschappelijke kosten-baten analyse van cognitieve gedragstherapie voor alcohol- en cannabisverslaving. In opdracht van het RIVM. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0193.pdf>

Casus 2

Figuur 2 Effectencalculator werkblad casus 2

Achtergrond casus

In januari 2017 pleegt de cliënt, een man van begin 20 jaar oud, een woningoverval met drie mededaders. Op dat moment woont de cliënt bij zijn moeder, samen met zijn toenmalige vriendin en hun kind. De relatie tussen de cliënt en zijn moeder is complex en er ontstaat vaak conflict tussen hen.

Aangezien het een High Impact Crime (HIC) betreft, neemt de RIO contact op met de cliënt, die aanvankelijk niet openstaat voor de hulp vanwege eerdere negatieve ervaringen met hulpverleners. Toch accepteert hij de hulp van de RIO. In afwachting van de uitspraak wordt de cliënt geschorst met een enkelband. Na een korte periode schendt de cliënt de schorsingsvoorwaarden tijdens een geëscaleerd relatieconflict met zijn toenmalige vriendin.

In februari 2019 wordt de cliënt opnieuw geschorst met een enkelband. Inmiddels is de relatie tussen de cliënt en zijn ex-vriendin voorbij, het contact tussen de twee over hun kind verloopt moeizaam en er is veel ruzie. De cliënt drinkt vaak veel alcohol op vrijdag en zaterdag en wordt in deze periode ook aangehouden voor rijden onder invloed.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

Tijdens de schorsingsperiode vinden gesprekken plaats tussen de cliënt en de reclassering; eerst wekelijks, daarna twee-wekelijks. De RIO ondersteunt de cliënt door telefonisch bereikbaar te zijn voor advies als hij een vraag heeft, of voor het bieden van een luisterend oor. Verder monitort de RIO de casus doorlopend op de achtergrond en wordt er contact onderhouden met de betrokken ketenpartners.

Daarnaast biedt de RIO op verschillende vlakken ondersteuning, waaronder:

- aanvragen van een ID-bewijs;
- voeren van gesprekken met het wijkteam dat de ex-vriendin van de cliënt begeleidt, om het contact tussen beiden te de-escaleren;
- mediëren in het contact tussen de cliënt, zijn ex-vriendin en het wijkteam;
- voeren van gesprekken met de wijkagent;
- uitleg bieden over de rol van reclassering aan de cliënt.

In dezelfde periode (zomer 2019) probeert de cliënt (met hulp van een advocaat) contact te krijgen met zijn ex-vriendin om hun kind te kunnen zien. Dit lukt niet. De RIO biedt een luisterend oor en helpt de cliënt in het verwerkingsproces. De nieuwe vriendin van de cliënt raakt in deze periode zwanger.

Na de zomer van 2019 start de cliënt met een behandeling bij een instelling voor forensische GGZ. Hij krijgt hier EMDR-therapie om de woningoverval te kunnen verwerken. Daarnaast krijgt hij therapie om zijn agressie-problematiek onder controle te krijgen. In het najaar start de cliënt met een nieuwe baan als ZZP'er in het leggen van leidingen. Deze baan heeft hij via een vriend gevonden.

In het voorjaar van 2020 wordt het eerste kindje van de cliënt en zijn nieuwe vriendin geboren. Kort daarna schendt de cliënt de voorwaarden van zijn enkelband, omdat hij tijdens een van de conflicten met zijn ex-vriendin wegliep uit de buurt van de monitor van zijn enkelband.

In de zomer van 2020 escaleert een conflict tussen de cliënt en zijn huidige vriendin. De cliënt pleegt hierbij, onder invloed van alcohol, huiselijk geweld. De vriendin doet aangifte en de relatie houdt stand. Na het conflict start Veilig Thuis met het monitoren van de gezinssituatie. Het wijkteam voert gesprekken met het gezin en de RIO en begeleidt de cliënt en zijn huidige vriendin.

In november 2020 volgt de uitspraak in de rechtszaak van de cliënt. In dezelfde periode raakt zijn vriendin opnieuw in verwachting. Op 4 december 2020 wordt de cliënt gedetineerd, waarbij het contact met de reclassering vervalt. De RIO onderhoudt mailcontact met de casemanager van de cliënt in de PI.

Tijdens zijn detentie wil de cliënt alvast op zoek naar een nieuwe woonruimte. De RIO ondersteunt de cliënt hierbij en probeert een sociale huurwoning voor hem en zijn gezin te regelen²¹. Hiervoor heeft de RIO ook gesprekken met het wijkteam, dat inmiddels de huidige vriendin van de cliënt begeleidt. De RIO wijst het wijkteam op de detentiesituatie van de cliënt en de beperkingen die dit met zich mee brengt. Zo is het lastig om met zekerheid te zeggen wanneer de cliënt (met enkelband) wordt vrijgelaten. Ondertussen probeert de casemanager in de PI verlof te regelen, in verband met de zwangerschap van zijn vriendin.

Referentiesituatie

Zonder de hulp van de RIO had de cliënt geen hulp ontvangen bij het omgaan met de reclassering en bij het aanvragen van een ID-bewijs. Daarnaast had hij dan geen ondersteuning gehad bij het contact met zijn ex-vriendin en het wijkteam, dat haar toentertijd begeleidde. De cliënt zou dan waarschijnlijk de confrontatie hebben gezocht met de ex-vriendin, met een hoog risico op escalatie en daarmee schending van zijn schorsingsvoorwaarden. Daarnaast zou de cliënt in de gesprekken met het wijkteam over het conflict met zijn ex-vriendin een niet-coöperatieve houding hebben aangenomen, wat ertoe had kunnen leiden dat hij zijn kant van het verhaal niet goed had kunnen overbrengen naar het wijkteam.

De RIO had niet kunnen ondersteunen bij het contact tussen het wijkteam en de cliënt. Het detentierecht is ingewikkeld. Het is van belang dat de voorwaarden en consequenties van detentie duidelijk gecommuniceerd worden aan de hulpverleners van het wijkteam die de cliënt en zijn partner begeleiden. Hierdoor zijn de begeleiders beter in staat de cliënt te ondersteunen. Indien de RIO het wijkteam hier niet bij had kunnen helpen, hadden zij niet geweten dat de cliënt geschorst is met een enkelband, maar dat dit niet betekent dat hij al vrijkomt. De huidige vriendin van de cliënt had dit in eerste instantie foutief gecommuniceerd naar het wijkteam, waardoor er zonder betrokkenheid van de RIO een verkeerd beeld was ontstaan bij het wijkteam.

²¹ Deze woning probeert zij te regelen via het samenwerkingsverband dat de gemeente met woningcorporaties en zorgorganisaties heeft. Zij stellen woningen beschikbaar voor mensen die na verblijf in een instelling (weer) zelfstandig gaan

wonen. Hen wordt een huurcontract in combinatie met een woonbegeleidingsovereenkomst aangeboden.

Ook bij het vinden van een woning had de cliënt in de referentiesituatie geen hulp gehad en was er zonder de RIO bij de toewijzingscommissie geen goed beeld geweest over de situatie van de cliënt. Het gevolg hiervan is dat hij niet in aanmerking zou zijn gekomen voor een sociale huurwoning. De verwachting is dat de cliënt, zonder hulp van de RIO, waarschijnlijk geen eigen (betaalbare) woning vindt vóór de beëindiging van zijn detentie, waardoor hij met zijn gezin bij zijn moeder moet gaan wonen. Dit brengt een grote kans op escalatie en conflict met zich mee. Een escalerende situatie leidt ertoe dat de vrijwillige begeleiding door het wijkteam binnen zes maanden wordt omgezet naar toezicht door jeugdzorg.

Effecten voor de cliënt

Aanvankelijk is de cliënt huiverig voor de hulp van de RIO door negatieve ervaringen met eerdere hulpverleners. Uiteindelijk accepteert hij de hulp van de RIO en geeft hij aan dat de ondersteuning nuttig is. Hij vindt het fijn dat de RIO een luisterend oor biedt en verschillende zaken kan uitleggen. Zo vond de cliënt de gesprekken met de reclassering in de eerste instantie niet zinvol (korte gesprekken die voor hem ten koste gaan van tijd die hij kan werken), maar na uitleg van de RIO begrijpt hij de rol van de reclassering beter en ziet hij in dat het belangrijk is om naar hen te luisteren.

In het contact met het wijkteam, dat de ex-vriendin van de cliënt begeleidde, ervaart de cliënt aanvankelijk dat het wijkteam de kant kiest van de ex-vriendin. Hij vindt het dan ook prettig dat de RIO ondersteunt in dit contact, waardoor hij het gevoel heeft er niet alleen voor te staan.

Wanneer voor de cliënt de duur van zijn detentie bekend is, vindt hij het fijn dat hij bij de RIO terecht kan voor hulp bij het zoeken van een woning, zodat hij niet met zijn gezin terug bij zijn moeder hoeft te gaan wonen. Momenteel is de cliënt in afwachting van schorsing met enkelband en hoopt hij verlof te krijgen voor de geboorte van zijn tweede kind. Verder geeft hij aan 'het wel te zien' als hij vrijkomt. Hij kan terug aan het werk voor zijn oude opdrachtgever. De einddatum van zijn detentie staat op maart 2022.

Kosten en baten

Kosten

De RIO schat in dat zij in totaal 160 uur aan de cliënt heeft besteed. Deze tijd zit met name in de overleggen in de eerste periode waarin zij de cliënt begeleiding heeft gegeven bij gesprekken met de politie, jeugdzorg en gemeentelijke afdelingen. De RIO kost € 110 per uur. Dit brengt de totale kosten op € 17.600.

In totaal bedragen de maatschappelijke kosten voor de inzet van de RIO € 17.600.

Baten

De verwachting is dat de cliënt, zonder hulp van de RIO, waarschijnlijk geen eigen (betaalbare) woning vindt vóór de beëindiging van zijn detentie, waardoor hij met zijn gezin bij zijn moeder zou gaan wonen. Inwoning bij zijn moeder zou gepaard gaan met een grote kans op escalatie en conflict. Het risico bestaat dat de vrijwillige begeleiding die eerder is ingezet door het wijkteam door de rechter binnen zes maanden omgezet wordt in verplichte begeleiding door jeugdzorg. De

RIO verwacht dat het gezin in dat geval onder toezicht van jeugdzorg was geplaatst. De kosten daarvan zijn € 13.594 per kind,²² ²³ wat zou uitkomen op € 27.188 voor de twee kinderen van de cliënt en zijn vriendin.

Zonder hulp van de RIO had de cliënt naar verwachting zijn schorsingsvoorwaarden nogmaals geschonden. Dit betekent dat hij de uitspraak van zijn rechtszaak in detentie had moeten afwachten. De kosten hiervan zijn €250 per dag.²⁴ Afhankelijk van wanneer de cliënt zijn voorwaarden had geschonden kunnen deze kosten oplopen tot maximaal € 167.291,67, uitgaande van een resterende straf van 22 maanden.

Door het voorkomen van een vervolgdeldict zijn er tevens kosten bespaard voor proces- en slachtofferkosten bespaard. Gezien wij niet met zekerheid kunnen stellen welke vorm van delict de cliënt pleegt, gaan wij uit van de voorkomen kosten van een huiselijk geweldsdelict (€ 9.000²⁵). Deze kosten liggen het laagst in vergelijking met de andere soorten delicten die de cliënt zou kunnen plegen. De totale detentie-baat komt daarmee maximaal uit op € 176.291,67.

Hiermee komen de totale maatschappelijke baten door tussenkomst van de RIO op € 203.479,67. In de toekomst kunnen eventuele verdere baten voortkomen uit een toegenomen kwaliteit van leven van de cliënt en zijn gezin door het voorkomen van verdere detentie en jeugdzorg door inzet van de RIO.

Als de RIO een woning voor het gezin weet te regelen, kunnen zij een stabielere toekomst opbouwen.

Naast bovengenoemde baten voor de cliënt, zijn er ook baten te identificeren voor andere betrokkenen en de buurt. Zowel de ex-vriendin, huidige vriendin als de moeder van de cliënt wonen in dezelfde woonplaats. De RIO weet te mediëren in het contact met het wijkteam, de moeder, de ex-vriendin en huidige vriendin, waardoor er in mindere mate conflict ontstaat tussen hen en daardoor ontstaat ook minder onrust in de woonplaats waar zij wonen.

²² Steiner (2019). De rekening opgemaakt! financiën gemeentelijk sociaal domein 2018 in meerjarig perspectief. <https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/rapport-financien-sd-rekening-2018-.pdf>

²³ Nederlands Jeugdinstituut (2021). Cijfers over jeugdhulp. <https://www.nji.nl/cijfers/jeugdhulp>

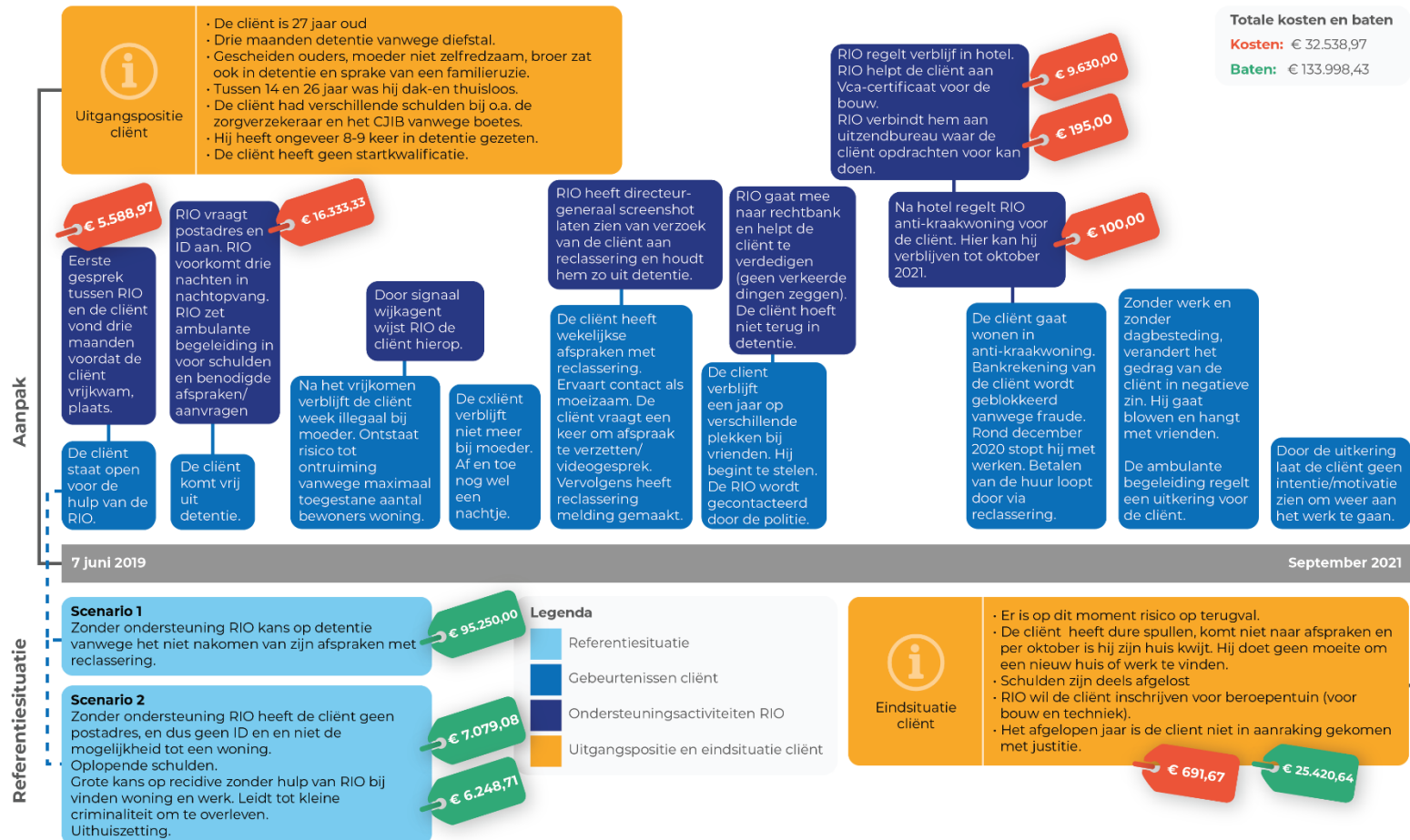
²⁴ Council of Europe (2018).

²⁵ WODC (2021) Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld geweldsdelict.

Casus 3

Figuur 3 Effectencalculator werkblad casus 3

Achtergrond casus

De cliënt is 27 jaar oud en heeft drie maanden in detentie gezeten vanwege diefstal. Voorafgaand aan zijn detentie had de cliënt al familieproblemen; zijn ouders zijn op zijn 14e uit elkaar gegaan en zijn moeder is niet zelfredzaam vanwege gezondheidsproblemen. Zijn broer was ook gedetineerd en er was sprake van een familieruzie tussen zijn broer en zus. De cliënt maakt zich zorgen om zijn familie. Tussen zijn 14^e en 26^e was de cliënt dak- en thuisloos en sliep hij op straat of bij vrienden. Hij had eveneens verschillende schulden bij onder andere een zorgverzekeraar en het CJIB vanwege boetes voor het niet op zak hebben van een geldig legitimatiebewijs. Zijn totale schuldenlast bedroeg ongeveer 10.000 euro. De cliënt heeft 8 tot 9 keer in detentie gezeten en heeft een aanzienlijk strafblad.

Via het Veiligheidshuis is de RIO gevraagd om hem te bezoeken omdat de cliënt al 8 jaar werd besproken, onder andere vanwege zijn lange strafblad. Zodoende is de RIO in beeld gekomen. De cliënt heeft tevens geen startkwalificatie.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

Het eerste gesprek tussen de RIO en de cliënt vond plaats drie maanden voordat de cliënt vrijkwam. Tijdens dit gesprek kwam ter sprake dat de cliënt geen postadres, inkomen, zorgverzekering, en ID-kaart had. De cliënt geeft aan iets van zijn leven te willen maken en dus open te staan voor de hulp van de RIO. Tijdens de laatste drie maanden in detentie is er weinig

contact tussen de RIO en de cliënt. Wanneer de cliënt vrijkomt, heeft de RIO een postadres en een ID voor hem geregeld. Op deze manier heeft de RIO weten te voorkomen dat de cliënt in de nachtopvang zou moeten slapen voordat hij een postadres kan krijgen, zoals voorheen de regelgeving was²⁶. Ook heeft de RIO ambulante begeleiding ingezet om de cliënt te ondersteunen bij het aanpakken van schulden en om hem te ondersteunen bij afspraken en administratieve zaken zoals het doen van aanvragen. De ambulante begeleiding wordt als positief ervaren door de cliënt.

Na het vrijkomen verblijft de cliënt een week illegaal bij zijn moeder. Deze situatie was echter risicovol omdat de woningcorporatie bewoning van de woning door meer dan twee personen niet toestaat. De wijkagent geeft bij de RIO aan dat hij de cliënt heeft gezien bij de woning en geeft aan dat hij over moet gaan tot ontruiming wanneer de cliënt nogmaals wordt gezien. De RIO heeft de cliënt hierop vervolgens gewezen. Hierdoor verblijft de cliënt niet meer bij zijn moeder en voorkomt hij de ontruiming. Sporadisch verblijft de cliënt nog een nachtje bij zijn moeder. De cliënt slaapt meestal bij verschillende vrienden of in de kelderbox van de flat van zijn moeder.

Na zijn vrijlating heeft de cliënt wekelijks een afspraak met reclassering. De cliënt ervaart het contact met reclassering als moeizaam. De cliënt heeft bijvoorbeeld geprobeerd één afspraak te verzetten of deze online te laten plaatsvinden i.v.m. een zware storm. Reclassering heeft niet gereageerd op dit

²⁶ De RIO heeft een systeemverandering doorgevoerd. Dak- en thuislozen kunnen een postadres krijgen zonder een aantal nachten in de nachtopvang te hoeven verblijven.

verzoek en maakt melding van het niet nakomen van afspraken door de cliënt. Deze melding zou strikt genomen geresulteerd hebben in detentie. De RIO weet dit te voorkomen door het voorval voor te leggen aan de hulpofficier van justitie met wie hij toevallig een afspraak had.

De cliënt verblijft een jaar lang wisselend bij vrienden. Het gaat niet goed met de cliënt en hij begint kleine overlevingsdelicten te plegen (hij steelt). De RIO wordt hierop gewezen door de politie. De RIO vergezelt de cliënt vervolgens naar de rechtbank en helpt hem in zijn verdediging. De rechter besluit de cliënt niet te veroordelen tot detentie maar tot een taakstraf.

De RIO regelt dat de cliënt enkele maanden in een hotel kan verblijven. Dit hotel was beschikbaar gesteld vanwege het feit dat opvangcentra minder capaciteit hadden vanwege de 1,5-meter COVID-maatregelen. Om gebruik te mogen maken van het verblijf in het hotel, moet hij wel verplicht aan het werk gaan. De RIO vraagt bewust geen uitkering aan voor de cliënt omdat het risico dan bestaat dat er onvoldoende prikkel is om aan het werk te gaan. De RIO helpt de cliënt een VCA-certificaat²⁷ voor de bouw te behalen en brengt hem in contact met een uitzendbureau waar hij verschillende klussen kan doen. De cliënt is tevreden over het werk in de bouw en doet dit voor een halfjaar. Hij voelt zich gewaardeerd en heeft een stabiel ritme. Ondertussen zorgt de cliënt wel voor overlast (roken etc.) in het hotel.

Tijdens het verblijf in het hotel regelt de RIO voor kerst 2020 een anti-kraakwoning voor de cliënt. Hier kan hij verblijven tot oktober 2021. Ook regelt de RIO verf zodat de cliënt de woning kan opknappen. Rond deze periode wordt ook de bankrekening van de cliënt geblokkeerd vanwege verdenking van fraude en loopt zijn contract af. Reclassering verzorgt de betaling van de huur waardoor de cliënt in de woning kan blijven wonen. Zonder werk en zonder dagbesteding verandert het gedrag van de cliënt in negatieve zin. Hij gaat wiet gebruiken en hangt met vrienden. De RIO vreest dat hij weer in de criminaliteit belandt.

De ambulante begeleiding gaat in gesprek met de bank en zorgt dat de blokkade van de bankrekening na vier maanden (april 2021) wordt opgeheven en regelt een uitkering. Het is moeilijk om de cliënt weer aan het werk te krijgen en zijn afhankelijkheid van de uitkering te stoppen. Hij laat weinig motivatie zien om weer aan het werk te gaan. Sinds juli 2021 is ook therapie gericht op het verwerken van zijn jeugdtrauma via een ggz-instelling ingezet. Deze therapie is ingezet door reclassering.

²⁷ VCA staat voor Veiligheid, Gezondheid en Milieu Checklist Aannemers.

Er is op dit moment risico op terugval. De cliënt heeft dure spullen maar werkt niet, ook komt hij niet naar afspraken met de RIO en bovendien loopt in oktober 2021 zijn mogelijkheid tot verblijf in de anti-kraakwoning af. De cliënt onderneemt onvoldoende actie om een nieuw huis of werk te vinden. Hij ervaart de therapie wel als positief. Omdat de aflossing van zijn schulden automatisch op zijn uitkering wordt ingehouden, heeft hij zijn schulden deels afgelost. De RIO benoemt dat enige vorm van terugval van cliënten vaak voorkomt maar dat deze terugval veelal beperkt is omdat zij hebben ervaren hoe het is om een stabiel leven te lijden.

De RIO is van plan om de cliënt in te schrijven voor de beroepentuin in de gemeente (voor bouw en techniek). Na een basisopleiding van 2 maanden, kan de cliënt als leerling aan de slag om een vak te leren en krijgt de cliënt direct een jaar-contract. De cliënt lijkt hier positief tegenover te staan. De RIO hoopt dat deze ontwikkeling een positieve invloed heeft op het leven van de cliënt. In 2021 is de cliënt niet verdacht noch veroordeeld voor een misdrijf. Inmiddels heeft hij per 28 november 2021 opnieuw een tijdelijke woning gevonden.

Referentiesituatie

Zonder de ondersteuning van de RIO, zou de cliënt geen postadres, ID-kaart, geen werk of woning hebben en zouden zijn schulden oplopen. De cliënt was na zijn vrijlating mogelijk bij zijn moeder blijven slapen met als gevolg dat de familie uit hun woning gezet zou zijn. De cliënt zou bovendien grote kans lopen om te recidiveren omdat hij omgaat met vrienden uit 'foute milieus'.

²⁸ De RIO in deze gemeente heeft mandaat om zaken te beslissen/veranderen.

Zonder tussenkomst van de RIO was de cliënt waarschijnlijk veroordeeld tot een half jaar detentie omdat hij zijn afspraken met reclassering niet was nagekomen. Indien cliënt niet in het hotel had kunnen verblijven dat de RIO voor hem had geregeld, had hij bij verschillende vrienden geslapen en onvoldoende stabiliteit kunnen vinden om werk te zoeken en tijdelijk te behouden.

Wanneer de cliënt het VCA-certificaat niet had behaald dan had hij geen instapbaan gehad. Mogelijk had hij wel een andere baan kunnen vinden. Echter, het VCA-certificaat geeft hem wel beter perspectief op werk (in de toekomst).

Kosten en baten

Kosten

De RIO heeft een contract voor 32 uur. In totaal begeleidt de RIO 124 kandidaten waarvan er 44 onder de pilot RIO vallen. De begeleiding van deze cliënten neemt relatief meer tijd in beslag ten opzichte van de overige 80 kandidaten. Derhalve schatten wij in dat de RIO twee derde van de tijd spendeert aan de pilot RIO cliënten, en één derde aan de reguliere cliënten.

De RIO kost 95 euro per uur, inclusief reiskosten, auto, en telefoonkosten²⁸. Aangezien de RIO twee derde van de 32-urige werkweek spendeert aan de pilot RIO cliënten (44), wordt er naar schatting 25,21 uur per jaar besteed aan de begeleiding van de cliënt in kwestie. Uitgaande van een traject van 28 maanden, komt dit neer op jaarlijkse kosten van € 5.588,97. Naast de RIO, is er ook ambulante begeleiding ingeschakeld om de cliënt te ondersteunen, gedurende de

looptijd van de casus, in totaal 28 maanden (juni 2019 – september 2021). Hiervan zijn de gemiddelde kosten per jaar voor anderhalf tot twee uur begeleiding per week geschat op € 7.000²⁹, wat de totale kosten € 16.333,33 maakt.

Door de RIO heeft de cliënt gedurende enkele maanden in de tijdelijke opvang in het hotel kunnen verblijven. De gemiddelde hotelkosten in desbetreffende provincie waren in 2020 € 107 per nacht³⁰, wat neerkomt op € 9.630 aan kosten voor een periode van drie maanden.

Alhoewel deelname aan de beroepentuin nog niet gestart was ten tijde van de casus, kunnen de kosten hiervan wel alvast worden meegenomen. Van de beroepentuin³¹ die werd georganiseerd door de gemeente, bestaande uit een oriëntatie-traject van twee weken en een verdiepingstraject van twee weken, zijn de exacte kosten niet bekend. Wel is bekend dat een BBL-traject van een jaar, wat normaliter volgt op de beroepentuin, maatschappelijke kosten heeft à € 8.300 per jaar.³² Op basis hiervan stellen wij dat de beroepentuin hier ongeveer één twaalfde deel van uitmaakt, à € 691,67. Ook zijn er kosten gemaakt voor het behalen van een VCA-certificaat door de cliënt. De kosten hiervan komen neer op € 195.³³

Tot slot zijn er kosten gemaakt voor het regelen van een anti-kraakwoning, waarover geen details bekend zijn. Wel heeft de RIO verf betaald voor de cliënt, wat naar schatting volgens minimale verfprijzen en gebaseerd op een kleine woning op € 100 uitkomt.³⁴

De totale maatschappelijke kosten van de casus komen hiermee uit op € 32.538,97.

Baten

Voordat de RIO hem begeleidde heeft de cliënt acht tot negen keer in detentie gezeten. Sinds de tussenkomst van de RIO is deze cliënt niet verdacht en veroordeeld geweest voor een misdrijf. Daarom is het aannemelijk dat de inzet van de RIO heeft voorkomen dat de cliënt veroordeeld zou worden voor, naar schatting, een jaar detentie. Gezien de dagelijkse kosten van € 250 van detentie, zijn de baten van het voorkomen van detentie € 91.250.³⁵

Door het voorkomen van een vervolgdeldict zijn er tevens proces- en slachtofferkosten voorkomen. De cliënt had waarschijnlijk opnieuw een delict diefstal gepleegd. De hoogte van de hierboven genoemde kosten die hiermee gepaard gaan

²⁹ Cebeon (2021). MKBA Brede aanpak dakloosheid, in opdracht van het ministerie van VWS. <https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2020/08/20810-5.-Integrale-ondersteuning-jongeren-bij-wonen.pdf>

³⁰ Entree Magazine (2020). Marktoverzicht Nederlandse branche. <https://www.entreemagazine.nl/marktoverzicht-nederlandse-hotelbranche>

³¹ De Beroepentuin (2021). Traject <https://deberoepentuin.nl/traject/>

³² SEO (2019). De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg. <https://www.seo.nl/publicaties/de-maatschappelijke-kosten-en-baten-van-de-beroepsbegeleidende-leerweg/>

³³ VCA-certificaat.nl (2021). Kosten. <https://www.vca-certificaat.nl/vca-certificaat-kosten/>

³⁴ MyGo (2021). Wat kost een huis schilderen? <https://mygo.nl/huis-schilderen-kosten#:~:text=Een%20huis%20schilderen%20kost%20gemiddeld,er%20allemaal%20geschilderd%20moet%20worden>

³⁵ Council of Europe (2018).

zijn € 4.000³⁶. De totale detentie-baat komt daarmee uit op € 95.250.

Verder is mogelijk ook een huisuitzetting van de cliënt en diens moeder en haar huisgenoot voorkomen, waarvan de kosten gemiddeld uitkomen op € 7.000.³⁷ Hierbij zijn ook de kosten van een energie-afsluiting teniet gedaan, wat gemiddeld € 79,08 kost.³⁸

De toekomstige baten van het BBL-traject bedragen in totaal € 25.420,64 gedurende de looptijd van de casus (28 maanden).^{39 40} Dit bestaat uit onder andere de toegenomen productie of toegevoegde waarde voor werkgevers en de besparing van kosten voor re-integratie, gezondheid en welzijn en criminaliteit voor de overheid.

Tot slot is door de inzet van de RIO een verdere schulden-escalatie van de cliënt voorkomen. Dit heeft een baat van € 6.248,71 tijdens de looptijd van de casus (28 maanden) als gevolg.⁴¹

Hiermee komen de totale maatschappelijke baten van de inzet van de RIO op € 133.998,43.

Naast bovengenoemde baten voor de cliënt, zijn er ook baten te identificeren voor andere betrokkenen en de buurt. Zo heeft de cliënt een verleden waarin hij dak- en thuisloos was en 8 tot 9 keer in detentie heeft gezeten. Sinds de tussenkomst van de RIO heeft de cliënt een dak boven zijn hoofd en is hij niet verdacht noch veroordeeld voor een misdrijf (politie/justitieel systeem). De verwachting is daarom dat de cliënt minder op straat aanwezig is en daar minder onrust veroorzaakt.

³⁶ WODC (2021) Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld diefstal delict

³⁷ 2GetThere (2011). MKBA 2GetThere. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-03/Onderzoek-kosten-baten-2GetThere.pdf>

³⁸ 2GetThere (2011). MKBA 2GetThere. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-03/Onderzoek-kosten-baten-2GetThere.pdf>

³⁹ SEO (2019). De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg. <https://www.seo.nl/publicaties/de-maatschappelijke-kosten-en-baten-van-de-beroepsbegeleidende-leerweg/>

⁴⁰ DUO (2021). Aantal studenten in het mbo, Per instelling, plaats, type mbo, woongemeente, provincie student, leeftijd. https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/mbo/studenten/studenten-mbo11.jsp

⁴¹ Hogeschool Utrecht (2011). Schuldhelpverlening loont! Een onderzoek naar de kosten en baten van schuldhulpverlening. https://www.divosa.nl/sites/default/files/onderwerp_bestanden/schuldhelp_loont.pdf

<<

Casus 1

Casus 2

Casus 3

Casus 4

Casus 5

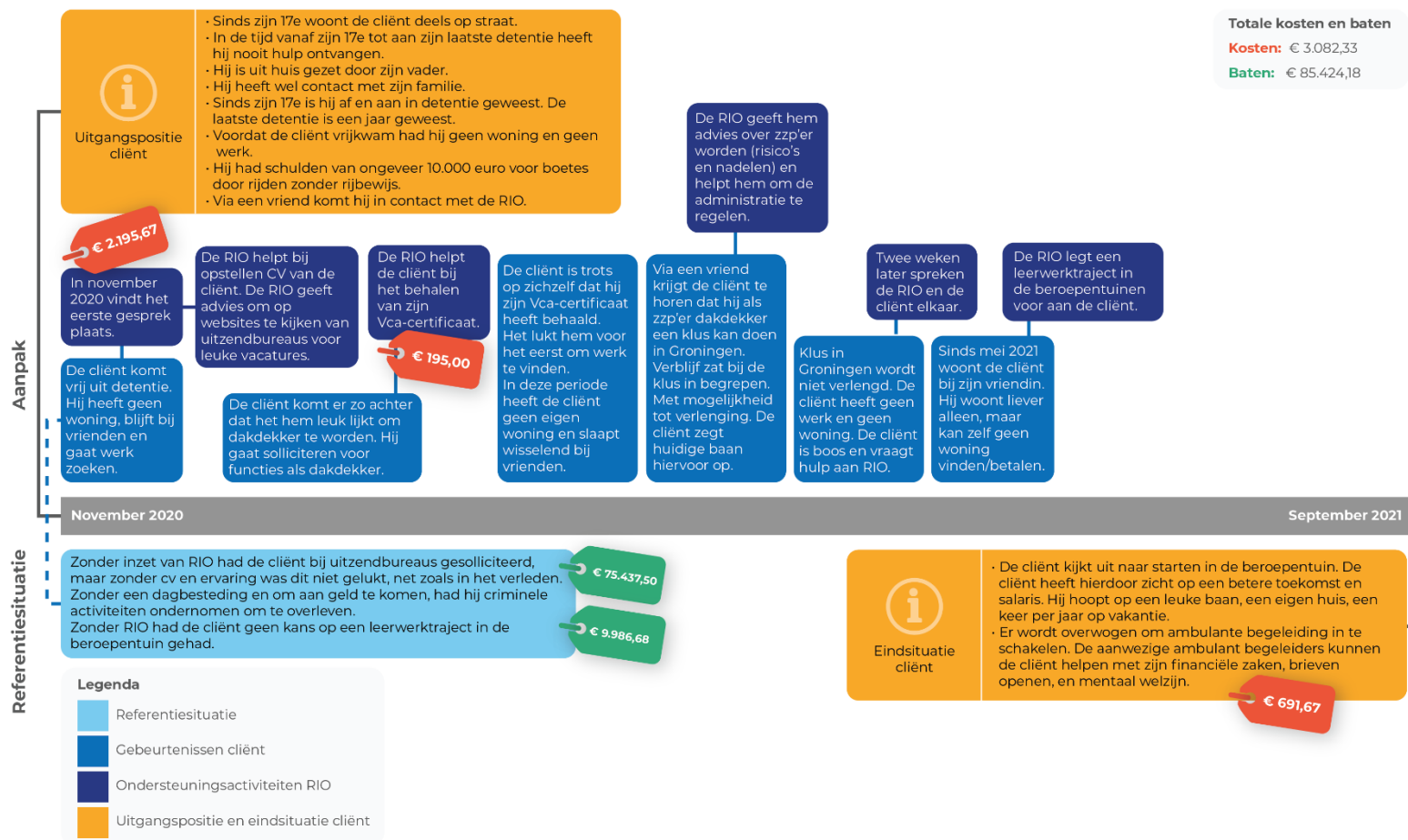
Casus 6

Casus 7

>>

Casus 4

Figuur 4 Effectencalculator werkblad casus 4

Achtergrond casus

In november 2020 komt de cliënt (25) vrij van een jaar detentie (i.v.m. een gewapende roofoverval). Hij heeft op dat moment geen woning en hij verblijft bij vrienden. Ook gaat hij op zoek naar werk. In zijn verleden heeft de cliënt deels op straat gewoond (tussen zijn 17^e en 24^e). Vanwege zijn moeilijke band met vader, kan hij niet meer thuis wonen. De cliënt heeft nog wel enig contact met zijn familie en zijn moeder laat hem soms 's nachts thuis slapen wanneer hij nergens anders terecht kan. Hij is meerdere malen gedetineerd geweest. In aanloop naar zijn vrijlating heeft de cliënt geen woning of werk weten te regelen. Ook had de cliënt een schuldlast van ongeveer 10.000 euro bij het CJIB voor boetes door rijden zonder rijbewijs. Die schulden zijn op dit moment niet afbetaald en er is geen betalingsregeling getroffen. De cliënt voelde zich slecht over zijn situatie maar wist niet wat hij zou kunnen doen om dit te veranderen.

In de periode voor zijn laatste detentie heeft de cliënt nooit eerder hulp ontvangen. Via een vriend (die ook in de pilot zit) komt hij in contact met de RIO.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

In november 2020 vindt het eerste gesprek tussen de cliënt en de RIO plaats. Ze bespreken wat de cliënt in zijn leven wil bereiken. Het contact met de RIO geeft de cliënt een goed gevoel en helpt hem om de eerste stappen te zetten.

De RIO ondersteunt de cliënt bij het opstellen van een cv dat hem helpt bij het doen van sollicitaties. Ook adviseert hij de cliënt om op websites van uitzendbureaus te zoeken naar vacatures die hem interessant lijken en te solliciteren omdat de kans dan groter is dat hij wordt aangenomen. Tijdelijke opdrachten via een uitzendbureau bieden de cliënt de kans om fouten te maken en daarvan te leren. Bij een werkgever die hem vast in dienst zou nemen, is dit lastiger. Het lijkt de cliënt leuk om dakdekker te worden. Hij solliciteert voor deze functie.

De RIO helpt de cliënt bij het behalen van zijn VCA-certificaat. Aangezien de cliënt enkel de middelbare school heeft afgemaakt, is hij erg trots op deze prestatie. De RIO heeft geregeld dat de cliënt op gesprek kan bij een uitzendbureau voor een baan als dakdekker. Bij navraag kwam de RIO erachter dat de cliënt niet echt gemotiveerd overkwam tijdens het gesprek. De RIO adviseert de cliënt om het uitzendbureau na te bellen om aan te geven dat hij gemotiveerd is maar nog niets heeft gehoord. Zo weet de cliënt zijn negatieve eerste indruk om te zetten naar een positieve en kreeg de baan als dakdekker. De cliënt heeft vervolgens verschillende baantjes en die bevallen hem goed. Hij geeft aan dat hij veel leert en trots is op zichzelf. In het verleden is het hem namelijk nooit gelukt werk te vinden. Wel heeft hij in deze periode geen eigen woning en slaapt wisselend bij vrienden. In de volgende maanden (januari 2021) vindt weinig tot geen contact plaats tussen de RIO en de cliënt.

<<

Casus 1

Casus 2

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

Casus 7

>>

Via een vriend krijgt de cliënt te horen dat hij als zelfstandige dakbedekker een klus kan doen elders in het land. Het verblijf is bij de klus inbegrepen en er bestaat een mogelijkheid tot verlenging. De cliënt kiest ervoor om dit te doen en zijn huidige contract op te zeggen. De RIO praat met de cliënt over de risico's en nadelen van ZZP'er zijn en helpt met de administratie. Uiteindelijk wordt de klus na enkele maanden werken niet verlengd, waardoor de cliënt plots geen werk en verblijfplaats heeft. De cliënt is boos en is bang om weer in zijn oude, criminele patroon te vervallen. Dit wil hij niet. Hij besluit de RIO te bellen.

Het kost wat tijd om een gesprek tussen de cliënt en RIO te plannen omdat de cliënt geen vaste verblijfplaats heeft waar hij zijn telefoon kan opladen. Twee weken nadat de cliënt de RIO heeft gecontacteerd, gaat het gesprek toch door.

Op 20 september 2021 spreken ze elkaar en maken ze een plan B. Ze bespreken de mogelijkheid om de cliënt (tijdig) uit te schrijven als ZZP'er en over de gevoelens van de cliënt. De cliënt geeft aan dat hij moeite heeft om nieuwe opdrachten te vinden. Ook heeft hij belastingschulden opgebouwd toen hij ZZP'er was. Samen met andere schulden, lopen deze snel op. De cliënt maakt brieven die hij niet begrijpt of waarvan hij weet dat ze schulden die hij niet kan betalen betreffen, niet open. Sinds mei 2021 woont de cliënt bij zijn vriendin. Dit gaat niet goed, maar hij kan door zijn financiële situatie niet alleen wonen.

De RIO heeft de cliënt op het moment van onderzoek (sept 2021) aangeboden om naar de beroepentuin in de gemeente te gaan. Daar kan hij zich verder ontwikkelen en meer certificaten behalen, doorloopt hij een leerwerktraject en kan hij direct een jaarcontract krijgen. Ook heeft hij perspectief op een inkomen, hoger dan het minimumloon. Tijdens het gesprek wordt met de aanwezige ambulant begeleiders overwogen om begeleiding in te schakelen. Zij kunnen de cliënt helpen met zijn financiële zaken, brieven openen, sociale contacten, en mentaal welzijn.

Effecten voor de cliënt

Zonder de inzet van de RIO was het de cliënt nooit gelukt om aan werk te komen. Ook had hij zonder de hulp van de RIO niet de kans gekregen om te gaan starten in de beroepentuin. De cliënt kijkt hiernaar uit. Het biedt hem een betere toekomst en salaris. Hij heeft hoop en is benieuwd naar de mogelijkheden die dit hem gaat bieden. Hij hoopt op een leuke baan, een eigen huis, een normaal leven en misschien een jaarlijkse vakantie.

Referentiesituatie

Zonder de inzet van de RIO had de cliënt misschien zelf bij een uitzendbureau gesolliciteerd, maar zonder cv en ervaring was dit waarschijnlijk weinig succesvol geweest. Zonder een dagbesteding en zonder inkomen, had de cliënt misschien 'domme dingen' gedaan om te overleven (hiermee doelt de cliënt op criminele activiteiten). Hij zou misschien geen zicht hebben op werk en een stabiel leven. Daarnaast had hij zonder de RIO geen perspectief gehad op de beroepentuin (duurzaam werk in de toekomst).

Kosten en baten

Kosten

De RIO heeft een contract voor 32 uur. In totaal begeleidt de RIO 124 kandidaten waarvan er 44 onder de pilot RIO vallen. Opnieuw gaan wij uit van de inschatting dat de RIO twee derde van de tijd spendeert aan de pilot RIO cliënten, en één derde aan de reguliere cliënten.

De RIO kost 95 euro per uur, inclusief reiskosten, auto, en telefoonkosten. Aangezien de RIO twee derde van de 32-urige werkweek spendeert aan de pilot RIO cliënten, waarvan er 44 zijn, wordt er naar schatting 25,21 uur per jaar besteed aan de begeleiding van de cliënt. Uitgaande van een traject van 11 maanden komt dit neer op jaarlijkse kosten van € 2.195,67.

Alhoewel deelname aan de beroepentuin nog niet gestart was ten tijde van de casus, kunnen de kosten hiervan wel alvast meegenomen worden. Van de beroepentuin⁴² die werd georganiseerd door de gemeente, bestaande uit een oriëntatie-traject van twee weken en een verdiepingstraject van twee weken, zijn de exacte kosten niet bekend. Wel is bekend dat een BBL-traject van een jaar, wat normaliter volgt op de beroepentuin, maatschappelijke kosten heeft à € 8.300 per jaar.⁴³ Hierop baseren wij dat de kosten voor de beroepentuin ongeveer één twaalfde deel van dit bedrag beslaat, à € 691,67.

⁴² De Beroepentuin (2021). Traject. <https://deberoepentuin.nl/traject/>

⁴³ SEO (2019). De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg. <https://www.seo.nl/publicaties/de-maatschappelijke-kosten-en-baten-van-de-beroepsbegeleidende-leerweg/>

Tot slot zijn er kosten gemaakt voor het behalen van een VCA-certificaat door de cliënt. De kosten hiervan komen neer op € 195.⁴⁴ Hiermee worden de totale maatschappelijke kosten van de RIO geschat op € 3.082,33.

Baten

In de referentiesituatie blijkt dat de cliënt zonder tussenkomst van de RIO waarschijnlijk wederom met criminele activiteiten in aanraking zou zijn gekomen. Het risico bestaat dat cliënt wederom gedetineerd zou worden. De inzet van de RIO heeft waarschijnlijk bijgedragen aan het voorkomen van herhaalde detentie.

Gezien het feit de cliënt in het verleden herhaaldelijk in detentie heeft gezeten en sinds de begeleiding niet meer, is drie kwart jaar detentie een realistische inschatting. Eén dag detentie kost € 250.⁴⁵ De totale baten voor het voorkomen van detentie zouden hiermee € 68.437,50 bedragen.

Door het voorkomen van een vervolgdeldict zijn er tevens kosten bespaard voor proces- en slachtofferkosten. Zonder de inzet van de RIO bestaat het risico dat de cliënt een nieuw delict pleegt in de vorm van een gewapende overval of een verkeers-overtreding. Gezien wij niet met zekerheid kunnen stellen welke vorm van delict de cliënt pleegt, gaan wij uit van de hierboven genoemde voorkomen kosten van het delict die het laagst

⁴⁴ VCA-certificaat.nl (2021). Kosten. <https://www.vca-certificaat.nl/vca-certificaat-kosten/>

⁴⁵ Council of Europe (2018).

<<

Casus 1

Casus 2

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

Casus 7

>>

liggen, een verkeersovertreding (€ 7.000⁴⁶). De totale detentiebaat komt daarmee uit op € 75.437,50.

De toekomstige baten van het BBL-traject bedragen € 9.986,68 gedurende de looptijd van de casus (elf maanden).^{47 48} Dit bestaat uit onder andere de toegenomen productie of toegevoegde waarde voor werkgevers en de besparing van kosten voor re-integratie, gezondheid en welzijn en criminaliteit voor de overheid. De totale maatschappelijke baten van de inzet van de RIO komen uit op € 85.424,18.

Naast bovengenoemde baten voor de cliënt, zijn er ook baten te identificeren voor andere betrokkenen en de buurt. Zo heeft de cliënt een verleden waarin hij dak- en thuisloos was en herhaaldelijk in detentie heeft gezeten. Sinds de tussenkomst van de RIO heeft de cliënt een dak boven zijn hoofd en is hij niet verdacht noch veroordeeld voor een misdrijf (politie / justitieel systeem). De verwachting is daarom dat de cliënt minder op straat aanwezig is en daar minder onrust veroorzaakt.

⁴⁶ WODC (2021) Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld 'overig' delict

⁴⁷ SEO (2019). De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg. <https://www.seo.nl/publicaties/de-maatschappelijke-kosten-en-baten-van-de-beroepsbegeleidende-leerweg/>

⁴⁸ DUO (2021). Aantal studenten in het mbo, Per instelling, plaats, type mbo, woongemeente, provincie student, leeftijd. https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/mbo/studenten/studenten-mbo11.jsp

<<

Casus 2

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

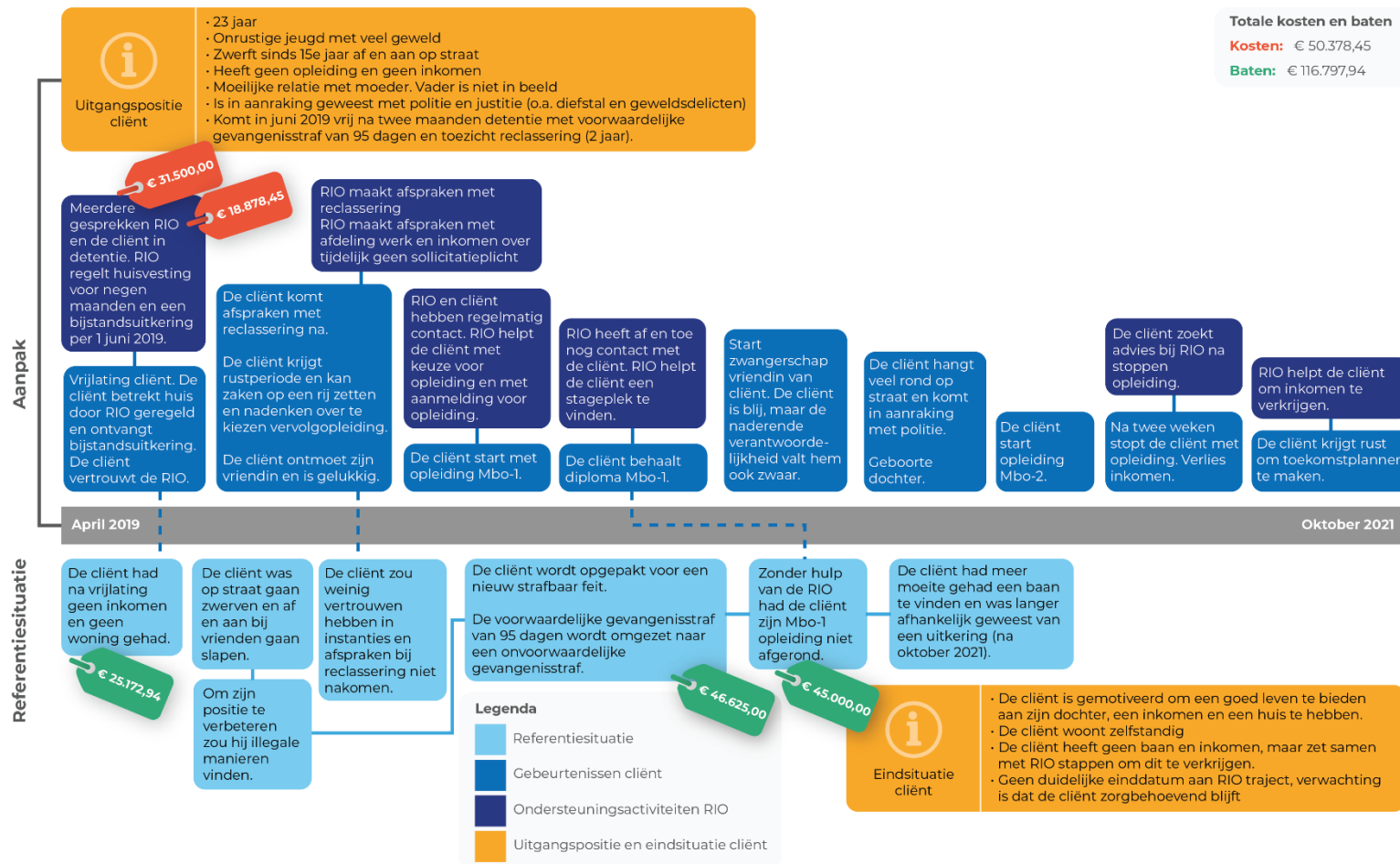
Casus 7

Conclusie RIO

>>

Casus 5

Figuur 5 Effectencalculator werkblad casus 5

Achtergrond casus

De cliënt komt in juni 2019 vrij na twee maanden detentie. Hij is 23 jaar en ontvlucht op jonge leeftijd samen met zijn moeder het huis in verband met huiselijk geweld. De cliënt beleeft een onrustige jeugd met geweld en een moeder die niet goed in staat is om hem op te voeden. De cliënt groeit op zonder toezicht en komt al vroeg in aanraking met politie en justitie in verband met een reeks delicten (diefstal, alcohol, drugs, wapenbezit, geweldsdelicten). Op vijftienjarige leeftijd belandt de cliënt na een reeks conflicten met zijn moeder alleen op straat. Hij volgt geen onderwijs. Tot zijn achttiende jaar slaapt hij op straat of op de bank bij vrienden. Op zijn achttiende besluit hij een Mbo-1 opleiding te gaan volgen, ontvangt dan studiefinanciering en vindt een studentenkamer. Het gaat echter al snel weer mis. Vanwege een boete wordt de cliënt uit zijn studentenkamer gezet. Hij slaapt af en aan bij vrienden op de bank en op straat. Hij komt in aanraking met politie en er volgt meerdere malen detentie. Het contact met zijn moeder is slecht en de cliënt is gestopt met zijn opleiding. Ook heeft hij geen inkomen. Na vrijlating in juni 2019 staat hij onder toezicht van reclassering met een voorwaardelijke gevangenisstraf van 95 dagen waarvan de proeftijd in november 2021 verloopt.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

De RIO bezoekt de cliënt in de periode april – juni 2019 meerdere malen als hij in detentie zit. Het contact met de RIO loopt in het begin stroef. De cliënt is argwanend vanwege eerdere negatieve ervaringen met hulpverleners uit het wijkteam. Zodra hij merkt dat de RIO echt iets voor hem kan doen, namelijk een woning regelen, groeit het vertrouwen. De RIO zorgt er met gebruik van het gemeentelijk netwerk voor dat

op ontslagdatum detentie (juni 2019) huisvesting voor negen maanden en inkomen – een bijstandsuitkering - zijn geregeld.

De RIO maakt de afspraak met reclassering dat hij de cliënt in de gaten houdt en ervoor zorgt dat cliënt zijn afspraken nakomt. Hij geeft zelf aan weinig aan reclassering te hebben en daarom ook niet gemotiveerd te zijn om die afspraken na te komen. Volgens de cliënt heeft reclassering maar beperkt mogelijkheden om de cliënt te helpen met huisvesting, inkomen of werk. De RIO daarentegen kan dit wel, omdat de RIO goede contacten heeft binnen de gemeente bijvoorbeeld bij de afdeling werk en inkomen voor het regelen van een uitkering.

De RIO helpt de cliënt aan een rustperiode na detentie door ervoor te zorgen dat de cliënt tijdelijk geen sollicitatieplicht heeft. De RIO heeft hierover afspraken gemaakt met collega's bij de afdeling werk en inkomen. Het gevolg hiervan is dat de cliënt rust krijgt en zaken op een rij kan gaan zetten en kan nadenken over hoe hij zijn verdere leven wil inrichten.

Hij ontmoet zijn vriendin en is gelukkig. Hij moet op zoek naar nieuwe woonruimte omdat de huurperiode van 9 maanden (eerste kamer na detentie) afloopt. Het lukt hem zelf een kamer te vinden. De borg van twee maanden kan hij niet betalen. De cliënt vraagt hulp aan de RIO. De RIO helpt de cliënt en regelt de aanvraag voor bijzondere bijstand om de borg snel te kunnen betalen.

De cliënt heeft nog regelmatig contact met de RIO. Ze praten over de toekomst. De cliënt wil graag personal trainer worden en wil daarom weer gaan studeren. De RIO helpt hem met het maken van een studiekeuze en bij de inschrijving. De RIO spoort hem aan om niet op te geven na meerdere afwijzingen en vol te houden totdat het gelukt is om zich succesvol bij een Mbo-1 opleiding te hebben ingeschreven. Dit lukt uiteindelijk ook.

Vanaf september 2019 start de cliënt met de Mbo-1 opleiding met als doel om uiteindelijk personal trainer te worden. Deze opleiding duurt één jaar. Gedurende de opleiding moet de cliënt stage lopen. De RIO helpt hem een stageplek te vinden. Hierna rondt de cliënt zijn opleiding in september 2020 succesvol af en ontvangt een diploma. Dit is zijn eerste diploma. Hij is trots. Hij is voornemens om verder te gaan studeren (niveau 2).

Vlak na het behalen van zijn diploma niveau-1 raakt zijn vriendin zwanger. Zijn vriendin woont zelfstandig en ontvangt een uitkering. De cliënt is blij en voornemens het beter te gaan doen dan zijn eigen ouders. Toch valt de naderende verantwoordelijkheid hem ook zwaar. In de laatste maanden van de zwangerschap (zomer 2021) hangt hij weer veel op straat en wordt hij vaker aangehouden door politie.

Hij besluit wel, mede aangespoord door de RIO, om in september 2021 (een maand na geboorte van zijn dochter) met zijn niveau 2 opleiding te starten. Maar mentaal heeft de cliënt het nu zwaar. Voor een groot deel heeft dat te maken met de relatie met zijn ouders. Hij voelt een grote verantwoordelijkheid ten aanzien van zijn dochter en wil de beste vader voor haar

zijn. De opleiding valt hem tegen. Door het grote leeftijds- en ervaringsverschil tussen hem en zijn studiegenoten zit hij niet goed in zijn vel. Hij besluit om met de opleiding te stoppen.

De cliënt benadert de RIO, omdat hij niet meer weet wat nu te doen. De RIO spreekt met de cliënt over zijn keuze om te stoppen en de consequenties daarvan. De cliënt heeft nu geen inkomen meer, omdat de studiefinanciering stopt. Dit kan betekenen dat hij zijn huis kwijt raakt. De RIO ziet dat de cliënt nu rust nodig heeft om de zaken weer op een rij te zetten en na te denken over lange termijn oplossingen en wat cliënt met zijn leven wil doen.

De cliënt wordt nu (oktober 2021) door de RIO begeleidt. Hij gaat bezien wat mogelijk is om toch inkomen te verkrijgen (nieuwe bijstandsuitkering), zodat de nodige rust ontstaat voor de cliënt.

Effecten voor de cliënt

Zodra de cliënt merkt dat de RIO echt iets voor hem kan doen, namelijk een woning en inkomen regelen, groeit het vertrouwen. De cliënt waardeert dat de RIO hem helpt met het contact met reclassering en het regelen van alle administratie voor het aanvragen en behouden van een uitkering. Ook heeft de cliënt na de detentieperiode rust in zijn hoofd nodig om zaken weer op een rij te zetten en na te denken wat hij met zijn leven wil. De RIO zorgt voor deze benodigde rust door bij de afdeling werk en inkomen te regelen dat cliënt tijdelijk geen sollicitatieplicht heeft. Het lukt de cliënt zelf nieuwe woonruimte te vinden, maar loopt aan tegen een hoog bedrag voor de borg. Hij besluit zelf contact op te nemen met de RIO voor hulp,

omdat hij de RIO vertrouwt en hij zelf niemand anders heeft om hulp aan te vragen. De RIO regelt dan via een aanvraag voor bijzondere bijstand dat de borg betaald kan worden en de cliënt de woning kan betrekken. Er zijn nog meer momenten waar een duidelijk effect voor de cliënt van de RIO zichtbaar wordt:

- De RIO helpt de cliënt om een studiekeuze te maken en zich in te schrijven bij een opleiding. De RIO helpt hem vol te houden na diverse afwijzingen en helpt hem alle administratie voor de inschrijving op orde te brengen.
- De RIO helpt hem een stageplek te vinden zodat cliënt zijn mbo-1 opleiding succesvol afrondt en zijn diploma behaalt.
- De RIO gaat met cliënt in gesprek over de gevolgen van het stoppen van de opleiding en gaat samen met cliënt op zoek naar lange termijn oplossingen.

De cliënt is erg blij met de hulp en het advies van de RIO. De cliënt is gemotiveerd om een goed leven te bieden aan zijn dochter, een inkomen en een huis te hebben. Op dit moment is het voor de cliënt moeilijk omdat hij niet goed weet wat hij wil; werken of studeren? Hij geeft zelf wel aan dat hij al grote stappen gezet heeft sinds de RIO in zijn leven is. Hij durft nu hulp te vragen, is minder boos en agressief. Ook ziet hij dat hij goed op weg is om meer volwassen en een verantwoordelijke vader te worden.

Referentiesituatie

De cliënt geeft zelf aan dat hij het zonder de hulp van de RIO veel moeilijker zou hebben gehad. Hij geeft aan: *'ik zou het wel gered hebben, maar had misschien niet de juiste keuzes gemaakt'*. Zowel de RIO als de cliënt zelf geven aan dat deze keuzes mogelijk zouden kunnen resulteren in een nieuwe

veroordeling / detentie (recidive). Hierdoor is de kans groot dat zijn voorwaardelijke gevangenisstraf van 95 dagen zou zijn omgezet in een onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

Daarnaast is het plausibel dat zonder de hulp van de RIO het vertrouwen in instanties/hulpverlening bij de cliënt was gedaald en hij daardoor eerder afspraken niet nakomt en/of regels overtreedt. Ook dit zou een nieuwe veroordeling tot gevolg hebben.

De cliënt geeft zelf aan dat hij zonder de RIO waarschijnlijk zijn vriendin niet zou zijn tegengekomen, omdat hij zonder de hulp nog altijd erg boos en agressief zou zijn.

De RIO heeft de cliënt geholpen aan een inkomen en een woning na vrijlating in juni 2019. Als de RIO er niet was geweest was cliënt weer gaan zwerven en bij vrienden gaan slapen op de bank. Mogelijk was hij in de maatschappelijke opvang terecht gekomen wat hij zeer vervelend zou hebben gevonden. Om hier zo snel mogelijk weer uit te zijn zou hij mogelijk illegale manieren vinden om zijn situatie te verbeteren.

Ten slotte was het zonder de RIO waarschijnlijk niet gelukt om een Mbo-1 opleiding te starten én af te ronden met goed resultaat. Zonder de RIO had de cliënt geen stageplaats gevonden en was hij door meerdere afwijzingen überhaupt niet begonnen aan de opleiding. Dit heeft als gevolg dat hij zonder de RIO een slechtere arbeidsmarktpositie zou hebben in de toekomst.

Kosten en baten

Kosten

De RIO schat in dat hij 300 uur aan deze casus heeft besteed in de periode juni 2019 – oktober 2021 (28 maanden). Deze tijd zit in gesprekken met de cliënt, het bijwonen van gesprekken met reclassering en overleggen met ketenpartners. De gemeente hanteert een integraal uurtarief van € 105. Dit brengt de totale kosten op € 31.500.

De RIO heeft er onder andere voor gezorgd dat de cliënt aan een woning en een bijstandsuitkering kon komen. Gedurende de periode van vijftien maanden voordat de cliënt aan een opleiding begint in september 2020, ontvangt de cliënt een bijstandsuitkering. De kosten hiervan komen uit op € 18.878,45,⁴⁹ inclusief bijna € 3.000 aan uitvoeringskosten.⁵⁰ Hiermee komen de totale kosten op € 50.378,45.

Baten

Een eerste maatschappelijke baat komt voort uit het voorkomen van detentie. Zonder inzet van de RIO was de cliënt waarschijnlijk opnieuw opgepakt voor een strafbaar feit, waardoor de cliënt de voorwaardelijke gevangenisstraf van 95 dagen zou moeten ondergaan.

Daarnaast is het aannemelijk dat de cliënt veroordeeld zou worden voor een vervolgdetectie in de categorie 'diefstal', aangezien hij zich in criminele activiteiten begaf om in levensonderhoud te voorzien. De laagst mogelijke celstraf in deze categorie is 3 weken (autokraak), terwijl de hoogste celstraf in deze categorie neerkomt op 12 weken (tasjesroof).⁵¹ Wij gaan hierbij uit van het gemiddelde van 3 en 12 weken (7,5 weken), plus de lengte van de voorwaardelijke celstraf (95 dagen). Hiermee zouden de kosten van vervolgdetectie voor deze cliënt in totaal, rekenend met € 250 per dag,⁵² € 37.625 bedragen.

Door het voorkomen van een vervolgdetectie zijn er tevens kosten bespaard voor proces- en slachtofferkosten. Zonder de inzet van de RIO bestaat het risico dat de cliënt een nieuw delict pleegt in de vorm van diefstal, alcoholmisbruik, drugs, wapenbezit, of een geweldsdelict. Gezien wij niet met zekerheid kunnen stellen welke vorm van delict de cliënt pleegt, gaan wij uit van de voorkomen kosten van een geweldsdelict. Deze kosten komen neer op €9.000⁵³). De totale detentie-baat komt daarmee uit op 46.625.

Daarnaast is door het regelen van de woning door de RIO een verblijf in de maatschappelijke opvang voorkomen. De baten

⁴⁹ Rijksoverheid (2020). Uitkeringsbedragen per 1 juli 2020. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/06/30/uitkeringsbedragen-per-1-juli-2020>

⁵⁰ Gemeente.nu (2018). Uitvoering bijstand kost bijna 2900 euro per uitkering. <https://www.gemeente.nu/sociaal/uitvoering-bijstand-kost-bijna-2900-euro-per-uitkering/>

⁵¹ Judex (2021). Veel voorkomende strafbare feiten. <https://www.judex.nl/rechtsgebied/strafrecht/veel-voorkomende-misdrijven/artikelen/veel-voorkomende-strafbare-feiten/>

⁵² Council of Europe (2018).

⁵³ WODC (2021) Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld geweldsdelict.

<<

Casus 2

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

Casus 7

Conclusie RIO

>>

hiervan voor de gemiddelde verblijfsduur in een opvang (13 maanden)⁵⁴, zijn € 25.172,94, ervan uitgaand dat de nachtopvang € 1.936,38 per maand kost.⁵⁵

Alhoewel de cliënt niet een volledige startkwalificatie (vanaf mbo-2) heeft behaald dankzij de RIO, maar in plaats daarvan een mbo-1, wordt dit als de helft van de baten van een mbo-2 beschouwd. De maatschappelijke baten voor een mbo-1 komen daarmee uit op € 45.000, voortkomend uit onder andere een toegenomen productiviteit voor de studenten, werkgevers en de overheid en het voorkomen van maatschappelijke kosten voor gemeenten, zorgverzekeraars en de justitiële keten door middel van minder uitkeringen, minder behoefte aan zorg en sociale voorzieningen en minder inzet van politie en justitie.⁵⁶

De totale baten komen hiermee op € 116.797,94.

Daarnaast is het aannemelijk dat de inzet van de RIO ook heeft geleid tot het voorkomen van overlast (voor de buurt) omdat de cliënt niet in de verleiding is gekomen zich in te laten met criminele activiteiten. Ook een verblijf in een maatschappelijke opvang had mogelijk tot overlast geleid.

⁵⁴ Leger des Heils (2021). Maatschappelijke opvang. <https://www.legerdesheils.nl/maatschappelijke-opvang>

⁵⁵ Cebeon (2021). MKBA Brede aanpak dakloosheid, in opdracht van het ministerie van VWS. <https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2020/08/20810-5.-Integrale-ondersteuning-jongeren-bij-wonen.pdf>

⁵⁶ LPBL (2021). Investeren in het MBO - een maatschappelijk belang. In opdracht van Curio. <https://www.lpbl.nl/wp-content/uploads/2021/08/LPBL-maatschappelijke-meerwaarde-Curio.pdf>

Achtergrond casus

De cliënt komt in juni 2019 vrij na detentie als gevolg van een geweldsdelict. Hij is 27 jaar en heeft een lichtverstandelijke beperking. In het verleden is de cliënt verschillende malen in aanraking geweest met de autoriteiten naar aanleiding van geweldsdelicten. Hierbij is hij onder andere ook beschoten door de politie. De cliënt heeft weinig gezag voor autoriteit. Verder gebruikt de cliënt softdrugs (wiet) en kan zijn gedrag in gespannen situaties omslaan naar verbale en fysieke agressiviteit. Hij heeft moeite met het beheersen en uiten van zijn emoties.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

De desbetreffende gemeente die deze casus begeleidt, streeft ernaar om alle gedetineerde burgers te bezoeken. Als onderdeel van deze aanpak is de cliënt in aanraking gekomen met de RIO, kort voordat de cliënt vrij zou komen. Tijdens dit eerste gesprek en de gesprekken die daarop volgen, zet de RIO in op het vormen van een relatie en het winnen van vertrouwen. Daarnaast is de aanpak vanuit de gemeente gericht op het in kaart brengen van de leefgebieden van de cliënt en te bekijken waar ondersteuning nodig is. De RIO benadert de cliënt op een wijze die bij de beleavingswereld van de cliënt past (ze 'chillen' samen in de buurt). Tijdens deze gesprekken blijkt dat de cliënt kampt met huurachterstanden à € 1.200. Wanneer hij deze niet voldoet, zal de woningcorporatie de cliënt uit zijn woning zetten. Het is niet aannemelijk dat de cliënt deze achterstand zelf binnen aanzienlijke tijd kan overbruggen. De RIO helpt hem daarom om binnen de gemeente financiering te vinden. Om hiervoor in aanmerking te komen, moet de casus stevig onderbouwd worden door de RIO.

De gemeente neemt de huurachterstand over en in ruil daarvoor dient de cliënt zich aan een aantal afspraken te houden. Deze afspraken zien onder andere op de verplichte bereikbaarheid van de cliënt, het onderhouden van contact met de diverse ketenpartners, het toestaan van huisbezoeken en het contact met de wijkagent. Zodra de huurachterstand is voldaan, voldoet de cliënt de huur via zijn Wajong uitkering. Momenteel woont de cliënt in de woning met zijn kwetsbare moeder.

De cliënt heeft naast de huurachterstand ook andere hoge schulden. De cliënt houdt zijn administratie bij in mappen, maar is niet in staat de schuldlast zelf te verminderen. De RIO zorgt er daarom voor dat de cliënt begin 2020 onder bewind voering komt te staan (naar verwachting eindigt zijn traject hier in maart 2023) zodat hij begeleiding krijgt op financieel gebied. De RIO woont het eerste gesprek tussen de cliënt en zijn bewindvoerder bij en zorgt ervoor dat de cliënt een vertrouwensrelatie kan opbouwen met de bewindvoerder. Hij fungeert als tussenpersoon door het contact eerst op zich te nemen. De cliënt onderhoudt het contact nu zelfstandig. Cliënt ontvangt vanaf begin 2020 leefgeld en weet hier goed mee om te gaan. Naarmate de tijd vordert, krijgt de cliënt steeds meer financiële ruimte.

In november 2020 vindt een incident in de zedensfeer plaats tussen de cliënt en zijn buurvrouw. Cliënt wordt veroordeeld tot ongeveer 1,5 maand zorgdetentie bij een GGZ-instelling. Het is onduidelijk of cliënt het delict begaan heeft terwijl hij leed aan een psychose. In deze periode heeft cliënt ook regelmatig contact met de RIO. In het contact met de RIO komt de cliënt

anders over dan dat hij normaal is. Tijdens een van de contactmomenten tussen de cliënt en de RIO geeft de cliënt aan behoefte te hebben aan sigaretten maar deze niet te hebben. De RIO regelt via een collega dat de cliënt sigaretten krijgt met als doel de vertrouwensband tussen de cliënt en de RIO verder te sterken. Wanneer de cliënt vrijkomt, heeft hij een contactverbod ten aanzien van zijn buurvrouw. De RIO is niet direct betrokken bij de monitoring hiervan, wel onderhoudt de RIO contact met de woningcorporatie.

Als de cliënt vrijkomt heeft hij geen motivatie om (betaald) werk te zoeken of te verrichten. De RIO en andere hulpverleners schatten in dat hij daar ook nog niet klaar voor is. Zo is zijn dag- en nachtritme omgedraaid en gebruikt hij wiet waardoor het moeilijk zal zijn om zich te houden aan de afspraken die met (betaald)werk samenhangen. Inmiddels (oktober 2021) gaat het beter met cliënt en wordt samen met een jobcoach en medewerker van het UWV gekeken naar mogelijkheden voor werk. De RIO coördineert de betrokkenheid van de verschillende hulpverleners. De cliënt heeft inmiddels aangegeven heel graag aan het werk te gaan. Er is op dit moment nog geen concrete mogelijkheid voor de cliënt om aan de slag te gaan. Er wordt wel in samenwerking met de jobcoach en UWV gekeken naar dagbesteding om zo het dag/nacht ritme van de cliënt te verbeteren. De RIO heeft eerder geprobeerd de cliënt aan het sporten te krijgen maar dit was zonder succes.

De RIO onderhoudt nauwe contacten met de andere hulpverleners die betrokken zijn bij de cliënt. Zo wordt hij onder andere door de politie op de hoogte gesteld wanneer cliënt voorkomt in hun systemen. Sinds de RIO betrokken is bij de

cliënt heeft hij één verkeersboete ontvangen. Wanneer andere hulpverleners aangeven signalen over de cliënt te hebben opgevangen, maakt de RIO deze bespreekbaar bij de cliënt.

De RIO heeft de cliënt ondersteund door 3 tot 4 keer vijftig euro voor boodschappen aan hem te geven. Dit was voordat de cliënt leefgeld had om zijn boodschappen mee te betalen. Tevens heeft de RIO in samenwerking met andere hulpverleners een fiets geregeld voor cliënt zodat hij mobieler is. De gedachte hierachter is dat cliënt zo meer kans heeft om (betaald) werk te vinden.

De rol van de RIO zit in deze casus met name op het opbouwen en behouden van een vertrouwensband met de cliënt zodat de RIO, indien nodig, als brug kan functioneren tussen de cliënt en de hulpverleners. Anderzijds fungeert de RIO ook als coördinator tussen de verschillende partijen die betrokken zijn bij de aanpak van de cliënt.

Effecten voor de cliënt

De cliënt ervaart het als prettig dat de RIO hem helpt ondersteuning te vinden voor zijn schuldproblematiek. Doordat ingewikkelde zaken als administratie en schulden door andere partijen worden aangepakt, heeft cliënt meer rust in zijn hoofd. Dit biedt hem de eerste maanden van het traject de kans om meer tijd te besteden aan zijn hobby's (o.a. gamen). Deze ruimte heeft zich in de loop van het traject ontwikkeld in een motivatie om (betaald) werk te gaan zoeken. Ook lijkt de cliënt zijn zaken steeds beter op orde te hebben; zo heeft hij een net opgeruimd huis en komt hij zijn afspraken na.

Referentiesituatie

Wanneer de RIO niet in contact was getreden met cliënt in de aanloop van zijn vrijlating, dan had cliënt zijn huurachterstand zelf op moeten lossen. Het is aannemelijk dat hij de financiële middelen om de schuld af te lossen uit criminele activiteiten had verkregen omdat het voor cliënt lastig was geweest om deze middelen op legale wijze te verkrijgen. Een andere mogelijkheid is dat de cliënt de huurachterstand niet had kunnen inhalen en uit zijn woning zou zijn gezet. In dat geval was hij naar zijn moeder gegaan. Moeder woont in de huidige situatie echter inmiddels bij de cliënt in, hieruit blijkt dat zij ook kwetsbaar is. In een alternatief scenario was de cliënt naar de daklozenopvang gegaan.

Ook had dit betekend dat de cliënt minder gebonden zou zijn aan afspraken met de hulpverleners (rondom beschikbaarheid en contact). Het risico dat de cliënt van de radar zou verdwijnen is in dat geval reëel.

Zonder tussenkomst van de RIO was het voor cliënt lastiger geweest om het traject bij de schuldhulpverlening en bewindvoering te starten. De procedures rondom het opstarten van deze vorm van hulpverlening zijn complex; de cliënt had deze weg mogelijk zelf niet kunnen vinden. Een ander alternatief is dat de hulp pas veel later op gang was gekomen en de schulden in de tussentijd hoger zouden zijn opgelopen.

⁵⁷ De kostprijs voor de RIO in deze casus is gebaseerd op het gemiddelde van de casus 1 tot en met 5.

⁵⁸ Match Vermogen (2021). Kosten jobcoach. <https://matchvermogen.nl/kosten-jobcoach/>

Zonder het nauwe contact tussen de RIO en de cliënt was het risico op terugval in criminele activiteiten groter geweest. De cliënt beschikt over een crimineel netwerk waardoor de verleiding om zich hiermee in te laten groot zou zijn geweest.

Dankzij de inzet van de RIO is de cliënt gemotiveerd om te gaan werken. Hij komt nu zijn afspraken met de jobcoach na waardoor zij bereid is om tijd te investeren in de cliënt. Zonder inzet van de RIO is er een risico dat de jobcoach, omdat zij vele cliënten begeleid, minder geneigd is tijd in de cliënt te investeren.

Kosten en baten

Kosten

In de eerste 4 tot 6 weken na de vrijlating van de cliënt, is de RIO gemiddeld 2 tot 6 uur per week bezig met de cliënt. Naarmate de betrokkenheid van andere hulpverleners wordt opgeschaald, kan de RIO zijn betrokkenheid verminderen naar ongeveer 1 uur per week. De RIO zoekt op tweewekelijkse basis per telefoon of via WhatsApp contact met de cliënt en springt waar nodig bij. De kosten voor de inzet van de RIO komen hiermee uit op € 14.790 gedurende het traject, rekenend met een integraal tarief van € 102 per uur.⁵⁷

Daarnaast is door de RIO een jobcoach ingezet, waarvan de kosten uitkomen op € 124 per sessie.⁵⁸ Ervan uitgaand dat een gemiddeld traject bestaat uit zeven sessies,⁵⁹ bedragen de totale kosten € 868.

⁵⁹ Loopbaancoach-Info.nl (2021). Duur loopbaancoaching. <https://www.loopbaancoach-info.nl/duur-loopbaancoaching/>

De cliënt heeft ook ondersteuning gekregen van de RIO in de vorm van € 200 aan boodschappen en een fiets à € 200.⁶⁰ Deze kosten zijn door de gemeente betaald.

Tot slot is de cliënt onder bewindvoering gesteld, waarvan de kosten (incl. intake en eindrekening) uitkomen op € 10.371,40,⁶¹ gebaseerd op een periode van 35,5 maanden (begin 2020 – maart 2023).

Hiermee komen de totale maatschappelijke kosten uit op € 26.429,40.

Baten

Zonder inzet van de RIO is het aannemelijk dat de cliënt wederom met criminele activiteiten in aanraking zou zijn gekomen. Dit had kunnen resulteren in detentie met dwangverpleging, gezien het justitiële verleden van de cliënt. Gezien het feit dat de cliënt in het verleden herhaaldelijk gedetineerd is geweest, wordt een detentie van drie kwart jaar realistische geacht. Eén dag detentie met dwangverpleging kost € 528.⁶² De totale baten voor het voorkomen van detentie met dwangverpleging zouden hiermee € 144.540 bedragen. Ten tweede is ook huisuitzetting van de cliënt voorkomen, waarvan de kosten gemiddeld uitkomen op € 7.000.⁶³ Hiermee

zijn ook de kosten van energie-afsluiting teniet gedaan, wat gemiddeld neerkomt op € 79,08.⁶⁴ In deze situatie is uitgegaan van de effecten van voorkomen van huisuitzetting op alleen cliënt. Het was in de praktijk echter niet ondenkbaar geweest dat moeder ook zou hebben geleden onder de huisuitzetting. Door het voorkomen van een vervolgdeldict zijn er tevens kosten bespaard voor proces- en slachtofferkosten. Zonder de inzet van de RIO bestaat het risico dat de cliënt opnieuw een geweldsdelict pleegt. De hierboven genoemde kosten die met een geweldsdelict gepaard gaan zijn (€ 9.000⁶⁵). De totale detentie-baat komt daarmee uit op 153.540.

Tot slot worden de baten voor het voorkomen van de escalatie van schulden geschaald op € 17.924,01 voor de periode van de casus (28 maanden).⁶⁶

De totale maatschappelijke baten van de inzet van de RIO bedragen hiermee € 178.543,09. In de toekomst kunnen eventuele verdere baten voortkomen uit een toegenomen kwaliteit van leven van de cliënt door het zelfstandig wonen, meer rust en een toegenomen motivatie om iets van het leven te maken en een betere positie op de arbeidsmarkt.

⁶⁰ Inschatting op basis van gemiddelde prijzen van tweedehands fietsen.

⁶¹ Stichting CAV (2021). Tarieven 2021. <https://www.stichting-cav.nl/wp-content/uploads/2020/12/Tarieven-2021.pdf>

⁶² Nagtegaal, M. H. et al. (2016). De tbs-maatregel: kosten en baten in perspectief Tijdschrift voor psychiatrie 58. <https://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/articles/58-2016-10-artikel-nagtegaal.pdf>

⁶³ 2GetThere (2011). MKBA 2GetThere. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-03/Onderzoek-kosten-baten-2GetThere.pdf>

⁶⁴ 2GetThere (2011). MKBA 2GetThere. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-03/Onderzoek-kosten-baten-2GetThere.pdf>

⁶⁵ WODC (2021) Criminaliteit en rechtshandhaving 2020. Berekend door aandeel van proces- en slachtofferkosten op totale uitgaven toe te passen op de kosten van een gemiddeld geweldsdelict.

⁶⁶ Hogeschool Utrecht (2011). Schuldhelpverlening loont! Een onderzoek naar de kosten en baten van schuldhelpverlening. https://www.divosa.nl/sites/default/files/onderwerp_bestanden/schuldhelp_loont.pdf

<<

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

Casus 7

Conclusie RIO

Fictieve
gemeente

Advies MKBA

Ten slotte kan de nabije omgeving van de cliënt ook baat hebben bij zijn verbeterde levensstijl. Mogelijk veroorzaakt hij door zijn vastere ritme bijvoorbeeld minder overlast voor de buurt.

<<

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

Casus 7

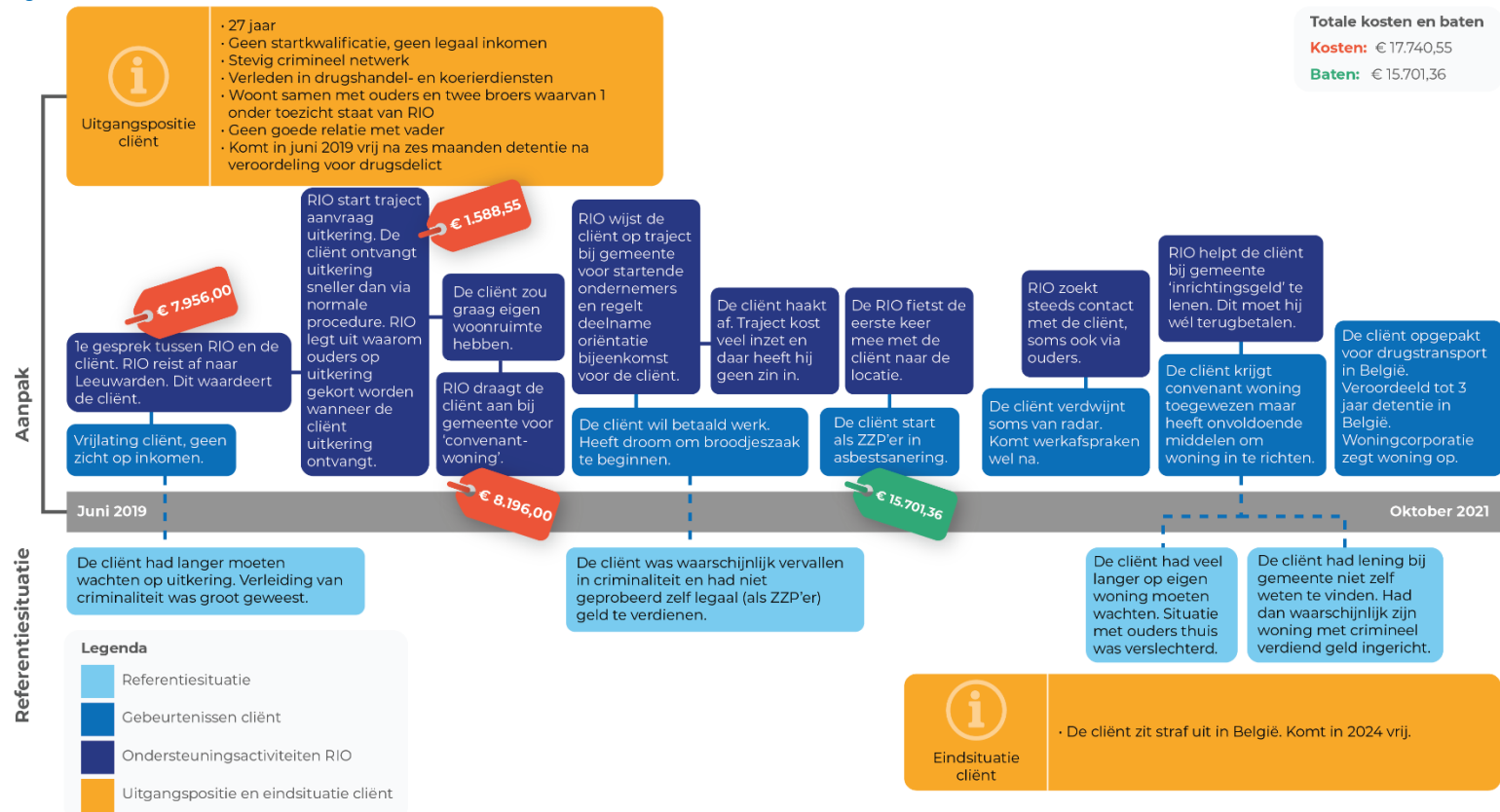
Conclusie RIO

Fictieve
gemeente

Advies MKBA

Casus 7

Figuur 7 Effectencalculator werkblad casus 7

Achtergrond casus

De cliënt is 27 jaar en kwam in juni 2019 vrij na zes maanden detentie als gevolg van een drugsdelict. De cliënt heeft geen startkwalificatie en geen (legaal) inkomen. Hij heeft een stevig crimineel verleden in de drugshandel- en koeriersdiensten. De cliënt is kwetsbaar voor recidive omdat zijn vrienden zich in hetzelfde criminele netwerk bevinden. Na zijn detentie is de cliënt onder toezicht gesteld van reclassering. De cliënt woont samen met zijn ouders en twee broers in één woning. Hij heeft geen goede relatie met zijn vader en verblijft vaak bij zijn vriendin. Een van zijn broers wordt door dezelfde RIO begeleid.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

De RIO heeft de cliënt voor het eerst bezocht terwijl hij in detentie zat. De RIO is hier (samen met een collega) naar afgereisd. Tijdens het eerste gesprek heeft de RIO aan de hand van de leefgebiedenwijzer het leven van de cliënt besproken om inzicht te krijgen in de behoeften voor ondersteuning. Hierbij zette de RIO in op het vormen van een verbinding zodat een vertrouwensband opgebouwd zou kunnen worden.

Toen de cliënt in juni 2019 vrijkwam, is de RIO gestart met de aanvraag van een uitkering. De RIO heeft de inkomensconsulent van de gemeente direct benaderd en de urgentie van de uitkering benoemd. Een uitkering biedt stabiliteit en kan bijdragen de verleiding van crimineel geld te verminderen. Deze procedure neemt normaal zes tot acht weken in beslag. Door tussenkomst van de RIO kon dit proces versneld afgerond worden. Omdat de cliënt bij zijn ouders woonde, werden zij gekort in hun uitkering op het moment dat cliënt een uitkering ontving (kostendelersnorm). De RIO heeft een rol gespeeld in

het verduidelijken van deze processen voor zowel de cliënt als de ouders.

De cliënt had de wens een eigen broodjeszaak te beginnen. De RIO heeft hem ondersteund bij het uitdenken van dit plan. Ook heeft de RIO hem gewezen op een traject binnen de gemeente waarbij beginnende ondernemers worden ondersteund bij het uitwerken van een ondernemingsplan. De cliënt was geïnteresseerd in deze mogelijkheid, omdat via dit traject startkapitaal vanuit de gemeente kan worden geleend. De cliënt is naar een oriënterende informatiesessie geweest maar is vervolgens afgehaakt omdat er veel inzet van hem werd verwacht. Vervolgens is de cliënt vanaf begin 2020 op eigen kracht als zzp'er begonnen in de asbestsanering. Hij werkt lang en hard maar kan hier goed geld mee verdienen.

In de periode die volgt verdwijnt de cliënt af en toe van de radar. Als dit gebeurt, blijft de RIO contact zoeken. Dit gebeurt ofwel via de ouders van de cliënt of via het eigen straatnetwerk van de RIO, omdat brieven en mails niet werken. De cliënt komt zijn werkafspraken echter wel na.

De cliënt geeft vlak na zijn vrijlating aan dat hij eraan toe is om zijn ouderlijk huis te verlaten en een eigen woning te zoeken. Zijn slechte relatie met zijn vader speelt hierbij een rol. De organisatie waarvoor de RIO werkt, kan jaarlijks een vijftal kwetsbare burgers aandragen voor zogeheten convenant woningen van de woningcorporatie. Om een burger aan te dragen, dient de RIO een goede onderbouwing aan te leveren waarom de cliënt een geschikte bewoner zou zijn. De RIO vond dit risicovol, onder andere vanwege het onvoorspelbare gedrag

van de cliënt, maar gaf hem het voordeel van de twijfel omdat de cliënt zijn werkafspraken na kwam en inmiddels 9 maanden niet in contact was geweest met de politie. Ook speelt mee dat cliënt een relatie heeft met een stabiele vrouw die hem 'met beide benen op de grond houdt'. Binnen een jaar kreeg de cliënt via deze weg één van de convenantwoningen via een woningcorporatie toegewezen.

De cliënt had echter onvoldoende geld om de woning in te richten. De RIO heeft hem geholpen om vanuit de gemeente €2.000 tot €3.000 'inrichtingsgeld' te lenen om zijn inboedel aan te schaffen. Hieraan is wel de voorwaarde gekoppeld dat de cliënt het bedrag geleidelijk terugbetaalt zodra hij werk heeft. Deze schuld staat momenteel nog open.

Begin 2021 verneemt de RIO dat de cliënt is opgepakt voor het transporteren van een grote hoeveelheid cocaïne in België. Na navraag van de RIO bij de politie kunnen zij dit bericht verifiëren. De cliënt is veroordeeld tot 3 jaar detentie en zit deze straf in België uit. In mei 2021 heeft de woningcorporatie de woning van de cliënt opgezegd. De RIO voelt zich na dit nieuws in eerste instantie professioneel 'niet prettig', maar geeft aan dat de cliënt na zijn vrijlating naar hem terug mag komen voor begeleiding. Zijn woning zal hij echter niet terugkrijgen.

Effecten voor de cliënt

Bij het eerste bezoek van de RIO aan de cliënt geeft de cliënt aan stomverbaasd te zijn dat ze de moeite hadden genomen om hem op te komen zoeken. Andere hulpverleners hadden deze moeite niet genomen. Tijdens dat bezoek staat de cliënt open voor ondersteuning vanuit de RIO maar na vrijlating is hij onbetrouwbaar. Hij komt zijn afspraken niet altijd na en verdwijnt periodes van de radar.

De cliënt is zelf in staat om dingen te regelen, dus de RIO is met name op de achtergrond betrokken. Dit blijkt onder andere uit dat de cliënt op eigen kracht zzp'er is geworden.

Referentiesituatie

Zonder inzet van de RIO had de cliënt op het moment van vrijlating niet direct beschikking gehad tot zijn uitkering. Hij had daar in dat geval minimaal 1,5 maand langer op moeten wachten. De RIO verwacht dat de cliënt in dat geval sneller terug het criminele circuit in was gegaan, deze verleiding is groot omdat zijn netwerk zich met dit soort activiteiten bezig houdt. De terugval naar dat circuit is door tussenkomst van de RIO uitgesteld, al is onduidelijk voor hoelang.

Dankzij de inzet van de RIO heeft de cliënt binnen een jaar na zijn vrijlating een woning toegewezen gekregen. Zonder zijn inzet had de cliënt daar langer op moeten wachten. Vanwege de slechte relatie tussen de cliënt en zijn vader was dit een onprettige situatie geweest voor alle inwonenden. Daarnaast heeft de cliënt via de RIO ook geld ontvangen vanuit de gemeente voor de inrichting van zijn woning. Wanneer de RIO hier niet bij betrokken was geweest had de cliënt naar verwachting via criminele activiteiten geld geprobeerd te verdienen om toch uit huis te kunnen en het huis in te richten.

Tot slot heeft de RIO de cliënt aangespoord om te gaan werken. De cliënt is op eigen kracht als zzp'er begonnen, maar zonder inzet van de RIO was de cliënt naar verwachting direct doorgegaan met de criminele activiteiten en niet als zzp'er begonnen.

Kosten en baten

Kosten

In de eerste 4 tot 6 weken na vrijlating van de cliënt, is de RIO gemiddeld 2 tot 6 uur per week bezig met de cliënt. Naarmate de betrokkenheid van andere hulpverleners wordt opgeschaald, kan de RIO zijn betrokkenheid verminderen naar ongeveer een half uur per week. De kosten voor de inzet van de RIO komen hiermee uit op € 7.956 gedurende het traject, uitgaande van een integraal uurtarief van € 102.⁶⁷

⁶⁷ De kostprijs voor de RIO in deze casus is gebaseerd op het gemiddelde van de casus 1 tot en met 5.

⁶⁸ Rijksoverheid (2020). Uitkeringsbedragen per 1 juli 2020. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/06/30/uitkeringsbedragen-per-1-juli-2020>

Dankzij de RIO heeft de cliënt versneld een bijstandsuitkering ontvangen. Deze uitkering had de cliënt zonder inzet van de RIO pas anderhalve maand later ontvangen. De kosten van de inzet van de RIO zien dus op de anderhalve maand extra uitkering en bedragen € 1.588,55.⁶⁸

Verder heeft de RIO een convenantwoning via de Lokale Veiligheidskamer geregeld voor de periode van juni 2020 tot en met mei 2021. Gebaseerd op de gemiddelde maandelijkse huurprijs van een eenpersoons appartement (incl. gas en elektra) van € 683, komen de kosten hiervan op € 8.196.

De totale maatschappelijke kosten zijn € 17.740,55.

Baten

De cliënt heeft gedurende de periode januari 2020 tot en met januari 2021 geen bijstandsuitkering hoeven ontvangen omdat de cliënt door (indirecte) hulp van de RIO als zzp'er aan de slag ging. De maatschappelijke baten hiervan bedragen € 15.701,36.^{69 70}

Eventuele verdere (kwalitatieve) baten komen voort uit een toegenomen welzijn van de andere inwonenden van het huis. Dit vertaalt zich mogelijk ook tot een verlaagd risico op overlast voor directe omwonenden.

⁶⁹ Rijksoverheid (2020). Uitkeringsbedragen per 1 juli 2020. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/06/30/uitkeringsbedragen-per-1-juli-2020>

⁷⁰ Gemeente.nu (2018). Uitvoering bijstand kost bijna 2900 euro per uitkering. <https://www.gemeente.nu/sociaal/uitvoering-bijstand-kost-bijna-2900-euro-per-uitkering/>

Conclusie kosten en baten RIO

In dit hoofdstuk worden de verschillende kosten- en batenposten en totalen per casus gepresenteerd en wordt ingegaan op een onderscheid tussen korte- en lange termijn effecten van de RIO- aanpak. We beantwoorden in dit hoofdstuk de volgende onderzoeksvraag: *Wat zijn, op hoofdlijnen, de kosten en baten van de RIO?*

Kostenposten per casus

In tabel 1 zijn de kostenposten per casus weergegeven en in tabel 2 is een overzicht van de baten per casus opgenomen. De overzichten presenteren een overzicht van de kwantitatieve kosten en baten. Kwalitatieve effecten worden in de tekst beschreven.

Tabel 1 Overzicht kostenposten per casus

Kosten						
Casus nr.	RIO	Wonen	Opleiding	Begeleiding	Uitkeringen	Totaal
1	€ 18.900,00	€ 4.200,00		€ 11.416,24	€ 15.701,36	€ 50.217,60
2	€ 17.600,00					€ 17.600,00
3	€ 5.588,97	€ 9.730,00	€ 886,67	€ 16.333,33		€ 32.538,97
4	€ 2.195,67		€ 886,67			€ 3.082,33
5	€ 31.500,00				€ 18.878,45	€ 50.378,45
6	€ 14.790,00			€ 11.639,40		€ 26.429,40
7	€ 7.956,00	€ 8.196,00			€ 1.588,55	€ 17.740,55
Totaal	€ 98.530,63	€ 22.126,00	€ 1.773,33	€ 39.388,97	€ 36.168,36	€ 197.987,29

Tabel 2 Overzicht baten per casus

Baten						
Casus nr.	Detentie	Schulden escalatie	Opleiding	Maatschappelijke opvang/begeleiding	Uitkeringen	Totaal
1	€ 82.667,67			€ 28.617,13		€ 111.284,05
2	€ 176.291,67			€ 27.188,00		€ 203.479,67
3	€ 95.2540,00	€ 6.248,71	€ 25.420,64	€ 7.079,08		€ 133.998,43
4	€ 75.437,50		€ 9.986,68			€ 84.424,18
5	€ 46.625,00		€ 45.000,00	€ 25.172,94		€ 116.797,94
6	€ 153.540,00	€ 17.924,01		€ 7.079,08		€ 178.543,09
7					€ 15.701,36	€ 15.701,36
Totaal	€ 629.810,83	€ 24.172,73	€ 80.407,31	€ 95.136,48	€ 15.701,36	€ 845.228,72

De kosten baten verhouding in zes van de zeven casussen is positief. In de zevende casus is de verhouding negatief omdat de cliënt in detentie verblijft gedurende ondersteuning van de RIO. De totale kosten en baten van deze zeven casussen vergeleken valt op dat baten velen malen hoger zijn dan de kosten. De baten-kosten verhouding is 3 tot 4⁷¹. Dit betekent dat gemiddeld genomen over deze 7 casussen elke geïnvesteerde euro in de RIO-aanpak en benodigde aanpalende ondersteuning op termijn 3 tot 4 euro aan maatschappelijke baten oplevert. De baten vallen vooral bij het voorkomen van detentie. Ook zijn er aanzienlijke baten te verwachten in voorkomen kosten van maatschappelijke opvang en begeleiding en opleiding. Bij opleiding betreft het baten op langere termijn als gevolg van het afronden van een Mbo opleiding. Een vijfde van de baten van opleidingen is voor de

overheid (gaat namelijk om voorkomen re-integratie, uitkeringskosten en zorgkosten en criminaliteit). De overige baten komen terecht bij het bedrijfsleven. Bij schuldenescalatie gaat het om voorkomen maatschappelijke zorgkosten als gevolg van een oplopende schuldensituatie. Ook dit zijn toekomstige baten. Dit bedrag bestaat onder andere uit het voorkomen van maatschappelijke opvang, maatschappelijk werk en besparing van zorg en veiligheid in geval van dakloosheid.

⁷¹ De kosten en baten van de zeven casussen zijn niet geheel berekend over eenzelfde periode. Enkele baten, zoals een deel van de voorkomen detentie in casus 2 en een deel van de opleidingsbaten vallen verder in de toekomst. Daarom

nemen we niet alle baten volledig mee in de berekening van de baten-kosten verhouding en presenteren we een bandbreedte van 3 tot 4

Verhouding kosten en baten

In vrijwel alle casussen zijn de kosten lager dan de baten.⁷² Toch fluctueert de verhouding tussen de kosten en baten per casus. Eén van de redenen voor deze (aanzienlijke) verschillen is de vorm van detentie die voorkomen is. Zo zijn de baten in casus 6 vele malen hoger dan de kosten omdat er vanuit wordt gegaan dat langdurige detentie met dwangverpleging wordt voorkomen. Het verschil tussen kosten en baten is beperkter wanneer de detentie van kortere duur en minder intensief is.

Tevens is ook de ureninzet van de RIO van invloed op de verhouding tussen kosten en baten. In sommige casussen (o.a. casus 1 en 4) was de ureninzet van de RIO relatief beperkt terwijl de effecten van de RIO substantieel waren. Ten slotte vallen de baten soms substantieel hoger uit dan de kosten omdat de inzet van de RIO heeft geresulteerd in, bijvoorbeeld, het voorkomen van een huisuitzetting, het oplopen van schulden of het verblijf van een cliënt in de nachtopvang.

Kwalitatieve baten

Daarnaast zijn verschillende kwalitatieve baten geïdentificeerd. Deze baten zijn niet of zeer moeilijk te kwantificeren maar hebben, desalniettemin, een positief effect op de cliënt en zijn / haar omgeving. Tabel 3 presenteert een overzicht van kwalitatieve baten voor ieder van de vijf leefgebieden. Deze worden verder toegelicht in de volgende paragrafen.

⁷² Dit is alleen in casus 7 niet het geval.

Tabel 3 Overzicht kwalitatieve baten per leefgebied

Leefgebied	Kwalitatieve baat
Wonen	minder overlast voor buurt wanneer cliënt direct onderdak heeft
Regelzaken	- minder stress en zorgen - verminderd risico op uitsluiting
Zorg	hogere kwaliteit van leven
Financiën en schulden	- minder stress en zorgen - hogere kwaliteit van leven
Werk en inkomen	- meer ritme en structuur aan leven van cliënt - minder risico op overlast

De maatschappelijke kosten en baten van de inzet van de RIO vallen uiteen in effecten op de korte en lange termijn.

Baten korte termijn

Op korte termijn lijkt de inzet van de RIO in de meeste gevallen te leiden tot een verminderd risico op recidive direct na vrijlating. In zes van de zeven casussen is de cliënt in de periode tussen vrijlating en uitvoering van dit onderzoek namelijk niet opnieuw in aanraking gekomen met politie of justitie voor een zwaar delict. Mogelijk speelt de inzet van de RIO hierbij een rol.

Rondom de vrijlating van de cliënt, zet de RIO zich in om (tijdelijk) **onderdak en een inkomen** (veelal in de vorm van uitkering) voor de cliënt te bewerkstelligen. Het doel hiervan is om de verleiding voor de cliënt richting terugval in criminele activiteiten te beperken. Op deze wijze draagt de RIO bij aan het realiseren van beschermende factoren.⁷³ De aanwezigheid van dit soort factoren verkleint de kans op recidive. Tevens helpt onderdak voor de cliënt bij aan het reduceren van het risico op overlast voor de buurt.

Voorbeeld casus 1 – voorkomen van overlast

Zonder de RIO komt de cliënt uit detentie zonder onderdak.

Waarschijnlijk was de cliënt na zijn vrijlating naar zijn moeder gegaan waar hij mogelijk 1 dag had kunnen verblijven. Vervolgens was hij naar alle waarschijnlijkheid op straat terecht gekomen. De cliënt was waarschijnlijk op verschillende (illegale) manieren geld gaan verdienen (bijv. diefstal, oplichting) om te overleven.

De kracht van de RIO is, zoals ook uit eerder onderzoek blijkt, de doelgerichte aanpak op maat.⁷⁴ De RIO benadert de cliënt op een toegankelijke wijze en bouwt een vertrouwensband op met de cliënt. Hiermee nestelt de RIO zich min of meer in zijn/haar sociaal netwerk en draagt de RIO ertoe bij dat de cliënt de verleiding van een criminele loopbaan kan weerstaan.

⁷³ Beschermende factoren zijn kenmerken van de persoon en zijn omgeving die het risico op recidive verlagen. Bron: Servaas, Weerman en Fischer (2021) Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag.

Baten lange termijn

Op de lange termijn leidt de inzet van de RIO tot verdere ontwikkeling van beschermende factoren. Zo zet de RIO zich in om passende, **permanente woonruimte** voor de cliënt te realiseren. De RIO werkt hierbij samen met verschillende andere hulpverleners. De inzet van de RIO op dit terrein draagt bij aan het verminderde risico op recidive alsook aan een verkleinde kans dat de cliënt in een daklozenopvang terecht komt of op straat leeft/bij vrienden verblijft. Dit helpt eveneens het risico op overlast voor de buurt (en de gemeente in den brede) te verminderen.

Voorbeeld casus 7 – permanente woonruimte

Dankzij de inzet van de RIO heeft de cliënt binnen een jaar na vrijlating een woning toegewezen gekregen. Zonder zijn inzet had de cliënt daar langer op moeten wachten. Vanwege de slechte relatie tussen de cliënt en zijn vader was dit een onprettige situatie geweest voor alle inwonenden. Mogelijk had dit ook geleid tot onrust in de buurt.

⁷⁴ Osage (2021) De verhalen van ex-gedeteneerden centraal in de pilot Re-Integratie Officier

In sommige gevallen wordt de cliënt begeleid richting het volgen van een *opleiding of een leer- en werktraject*, zodat hij / zij in de toekomst betaald werk kan verrichten. De RIO ondersteunt de cliënt bij het identificeren van de wensen en dromen van de cliënt en onderzoekt mogelijkheden die hierbij aansluiten. Hierbij schakelt de RIO doorgaans met verschillende ketenpartners en staat de RIO in nauw contact met de desbetreffende gemeente of opleidingsinstelling. Daarnaast richt de RIO zich gedurende het traject op het realiseren van een *eigen inkomen* voor de cliënt door hem te helpen met het behalen van benodigde certificering en/of het vinden van werk

Voorbeeld casus 4 – eigen inkomen

De RIO ondersteunt de cliënt bij het opstellen van een CV en geeft advies om op websites te kijken van uitzendbureaus voor leuke vacatures. Daarnaast helpt de RIO de cliënt bij het behalen van zijn VCA-certificaat. Zonder deze geboden ondersteuning had de cliënt bij uitzendbureaus gesolliciteerd, maar zonder cv en opgedane ervaring was het niet gelukt om uitgenodigd te worden voor een gesprek en aangenomen te worden. Daarnaast had de cliënt zonder dagbesteding en om aan geld te komen, mogelijk criminele activiteiten ondernomen om te overleven.

⁷⁵ Servaas, Weerman en Fischer (2021) Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag.

Daarnaast vertaalt de inzet van de RIO ten aanzien van de opleiding en eigen inkomen zich doorgaans ook in een verbeterd ritme en meer structuur bij de cliënt. Dit heeft een positieve invloed op zijn / haar kwaliteit van leven, eigenwaarde en vermindert het risico op overlast. Dit leidt ertoe dat eventuele verslavingsproblematiek wordt aangepakt en op de lange termijn zorgkosten voorkomen worden.

Verder richt de RIO zich ook op de *schuldenproblematiek* van de cliënt. Het hebben van schulden draagt bij aan het risico op verval in criminele activiteiten.⁷⁵ De RIO schakelt daarom de benodigde hulp van bijvoorbeeld schuldhulpverlening of bewindvoering in. Bovendien levert het hebben van schulden vaak stress op en zorgen op.⁷⁶ Wanneer een cliënt kan worden ondersteund in het aanpakken van de schuldenproblematiek, vertaalt dit zich mogelijk in een verhoogde kwaliteit van leven en op ten duur minder gebruik van zorg.

Voorbeeld casus 6 – hulp bij schuldenproblematiek

De cliënt ervaart het als prettig dat de RIO hem helpt ondersteuning te vinden voor zijn schuldproblematiek. Doordat ingewikkelde zaken als administratie en schulden door andere partijen worden aangepakt, heeft cliënt meer rust in zijn hoofd.

⁷⁶ Nibud (2014) Overkoepelende blik op de omvang en preventie van schulden in Nederland.

Ten slotte speelt de RIO ook een rol in de *coördinatie van de verschillende betrokken hulpinstanties*. Zodra een cliënt vrijkomt uit detentie speelt een breed scala aan partijen een rol in het re-integratieproces van de cliënt. Denk hierbij onder andere aan reclassering, het UWV of de sociale dienst, zorghulpverleners, een job coach, maatschappelijk werkers, de wijkagent en politie.⁷⁷ De betrokkenheid van de verschillende partijen leidt mogelijk tot het gevaar van tegenstrijdigheid of juist dubbel werk.

De RIO speelt een belangrijke rol in de coördinatie van deze activiteiten. Wanneer de RIO bijdraagt aan het voorkomen van duplicatie, dan vormt dit een kostenbesparing voor de gemeente, omdat de inzet van bijvoorbeeld zorghulpverleners, job coaching, maatschappelijk werkers ook uit gemeentelijke gelden worden bekostigd.

Daarnaast draagt deze coördinatie bij aan het voorkomen dat de cliënt 'tussen wal en schip valt'. Hiermee wordt het risico op buitensluiting in de maatschappij gereduceerd.

Conclusie

Kortom, de inzet van de RIO draagt op de korte termijn bij aan het verminderen van het risico op recidive. Dit komt overeen met de overkoepelende doelstelling van de RIO zoals gesteld door het ministerie van Justitie in Veiligheid. Dit vertaalt zich vervolgens eveneens in een beperkter risico op overlast voor de buurt.

Op de lange termijn draagt de RIO bij aan positieve ontwikkelingen op het gebied van beschermende factoren zoals woonruimte, inkomen, opleiding en het aflossen van schulden én een verbetering van samenwerking tussen ketenpartners. Dit levert eveneens een positieve bijdrage aan de kwaliteit van leven, de structuur in het leven van de cliënt alsook zijn / haar deelname aan de maatschappij.

⁷⁷ Osage (2021) De verhalen van ex-gedetineerden centraal in de pilot Re-Integratie Officier

Kosten en baten fictieve gemeente

U heeft verzocht om op hoofdlijnen een beeld te schetsen van de kosten en baten van de RIO-aanpak voor een fictieve gemeente. U vraagt om dit inzicht zodat de resultaten van dit onderzoek aansprekend en toepasbaar zijn voor gemeenten en zij de resultaten van dit onderzoek meewegen in hun beslissing wel of niet te investeren in de RIO-aanpak.

Aanpak en representativiteit van berekening

Op basis van cijfers uit de HIC-monitor hebben we een inschatting van de doelgroep RIO in een fictieve gemeente van 100.000 inwoners gemaakt. Vervolgens hebben we een inschatting gemaakt van de kosten en baten van de RIO-aanpak voor deze gemeente. Dit doen we op basis van de zeven uitgewerkte casussen.

Het aantal casussen dat is uitgewerkt is beperkt. De zeven casussen leveren geen representatief beeld van de kosten en baten voor alle gemeenten. De casussen weerspiegelen wél de praktijk. We hebben geen reden te veronderstellen dat de zeven betrokken casussen niet exemplarisch zijn voor de gehele RIO-aanpak. Wel zijn we in de selectie afhankelijk geweest van de bereidheid tot deelname van de jongere. Dit heeft geleid tot een selectie-effect, immers de jongeren die niet

meer in beeld zijn of niet mee willen werken zijn niet geïnccludeerd in de studie. Omdat we geen informatie hebben over wat het effect is van de RIO voor de groep jongeren die we niet bereikt hebben, weten we niet of onze resultaten ook voor hen gelden of naar boven of naar onder bijgesteld moeten worden. Daarnaast is een mogelijke bias in de onderzoeksresultaten te verwachten omdat de casebeschrijvingen tot stand zijn gekomen op basis van informatie van betrokkenen en beperkte tegenkracht is georganiseerd van externe stakeholders om de beschrijvingen kritisch te toetsen. Dit kan hebben geleid tot een overschatting in de berekende baten.

Kenmerken fictieve gemeente

We berekenen de kosten en baten van de RIO-aanpak voor een gemeente van 100.000 inwoners. We schatten in dat in deze gemeente 14 jongeren per jaar tot de doelgroep van de RIO behoren. Dit hebben wij als volgt berekend:

- Er zijn circa 2.300 jongere criminelen in Nederland die high impact crimes hebben gepleegd⁷⁸.
- Dit is 0,11% van de jongeren in Nederland in de leeftijd 18-27 jaar.
- 12% Van inwoners van Nederland is tussen 18-27 jaar. Dus dat zijn afgerond 12500 inwoners in een gemeente van 100.000 inwoners. Daarvan is 0,11% RIO doelgroep. Dat zijn 14 jongeren per jaar.

⁷⁸ Cijfers 2016. Cahier 2020-1 Achtergronden en recidive onder daders van high impact crimes veroordeeld in 2002 – 2016. WODC.

Kosten fictieve gemeente

De gemeente maakt op dit moment geen kosten voor de RIO-inzet. Deze kosten worden gedragen door het ministerie van J&V. In de toekomst wenst het ministerie de kosten voor de RIO-inzet wel gedeeltelijk bij de gemeenten te beleggen. De gemeente maakt op dit moment kosten voor aanpalende hulp op de gebieden van wonen, opleiding, begeleiding en uitkering. De RIO-ondersteuning kost in deze fictieve gemeente circa €400.000. De kosten zijn berekend over een gemiddelde ondersteuningsperiode van twee jaar in deze zeven casussen. De gemeente draagt 50% van deze kosten.

Tabel 4 Kosten aanpak

	Kosten	Kostendrager
RIO	€197.061,26	Rijk
Wonen	€44.252,00	Gemeente
Opleiding	€3.546,67	Gemeente
Begeleiding	€78.777,94	Gemeente
Uitkering	€72.336,71	Gemeente
Totaal	€395.974,58	50% Rijk 50% Gemeente

Baten fictieve gemeente

De verwachte baten voor de RIO-aanpak in deze fictieve gemeente met 14 jongeren in begeleiding bedragen ruim €1.690.000. 75% van deze baten valt bij het Rijk, 20% bij gemeente en 5% bij het bedrijfsleven. Naast de kwantitatieve baten zijn er ook kwalitatieve baten te verwachten door een toegenomen kwaliteit van leven van de cliënt en een afname van onrust/overlast in de buurt. We verwachten dat deze baten positief zijn en vallen bij de zorgverzekeraar en overheid.

Tabel 5 Baten aanpak

	Baten	Baathhebber
Kwantitatief		
Detentie	€1.259.621,67	Rijk
Opleiding	€160.814,63	Bedrijfsleven (80%) en gemeente (20%)
Maatschappelijke opvang	€190.272,87	Gemeente
Uitkering	€31.402,72	Gemeente
Schuldenescalatie	€48.345,45	Gemeente
Totaal	€1.690.457,44	75% Rijk 20% Gemeente 5% Bedrijfsleven
Kwalitatief		
Kwaliteit van leven cliënt (welzijn/welbevinden, zelfredzaamheid, stress)	+	Zorgverzekeraar, Rijk/gemeente
Onrust/overlast in buurt	+	Gemeente

Advies MKBA

In dit hoofdstuk beschrijven we wat er nodig is om een volledige analyse van de maatschappelijke kosten en baten van de RIO-aanpak uit te voeren.

Behoeftte aan een Mkba

U vraagt om advies voor het uitvoeren van een volledige Mkba om zodoende een beter onderbouwd inzicht te verkrijgen in de maatschappelijke kosten en baten van de RIO-aanpak. Dit geeft u inzicht in de verschillende baathebbers – met name in het gemeentelijk domein - die belang hebben bij de aanpak en in de toekomst mee kunnen investeren.

Op basis van de uitkomsten van deze kwalitatieve mkba kan een aanpak voor een volledige mkba ingericht worden. We hanteren daarbij de volgende stappen.

Stap 1: Effectenschema

De RIO-aanpak heeft naar verwachting effect op de cliënten zelf, de buurt, de gemeente en op de maatschappij. Als eerste stap in de mkba zetten we een effectenschema op waarin we de relaties tussen activiteiten, effecten en baten op verschillende niveaus zichtbaar maken. Een eerste aanzet is in figuur 8 gegeven. Dit schema dient als basis om indicatoren te ontwerpen om de monitoring (stap 2) verder op in te richten. Het schema maakt duidelijk op welke domeinen het zinnig is om de monitoring in te richten.

Figuur 8 is ingericht rond de vijf leefgebieden waar de RIO zich op richt. Voor elk leefgebied is een omschrijving van de activiteiten van de RIO gegeven, de verwachte effecten en de verwachte baten. Het betreft een eerste schets, gebaseerd op de verhalen van de cliënten in de zeven casussen. Ons advies is om een dergelijk schema met de praktijk nader in te vullen en te verfijnen.

<<

Casus 3

Casus 4

Casus 5

Casus 6

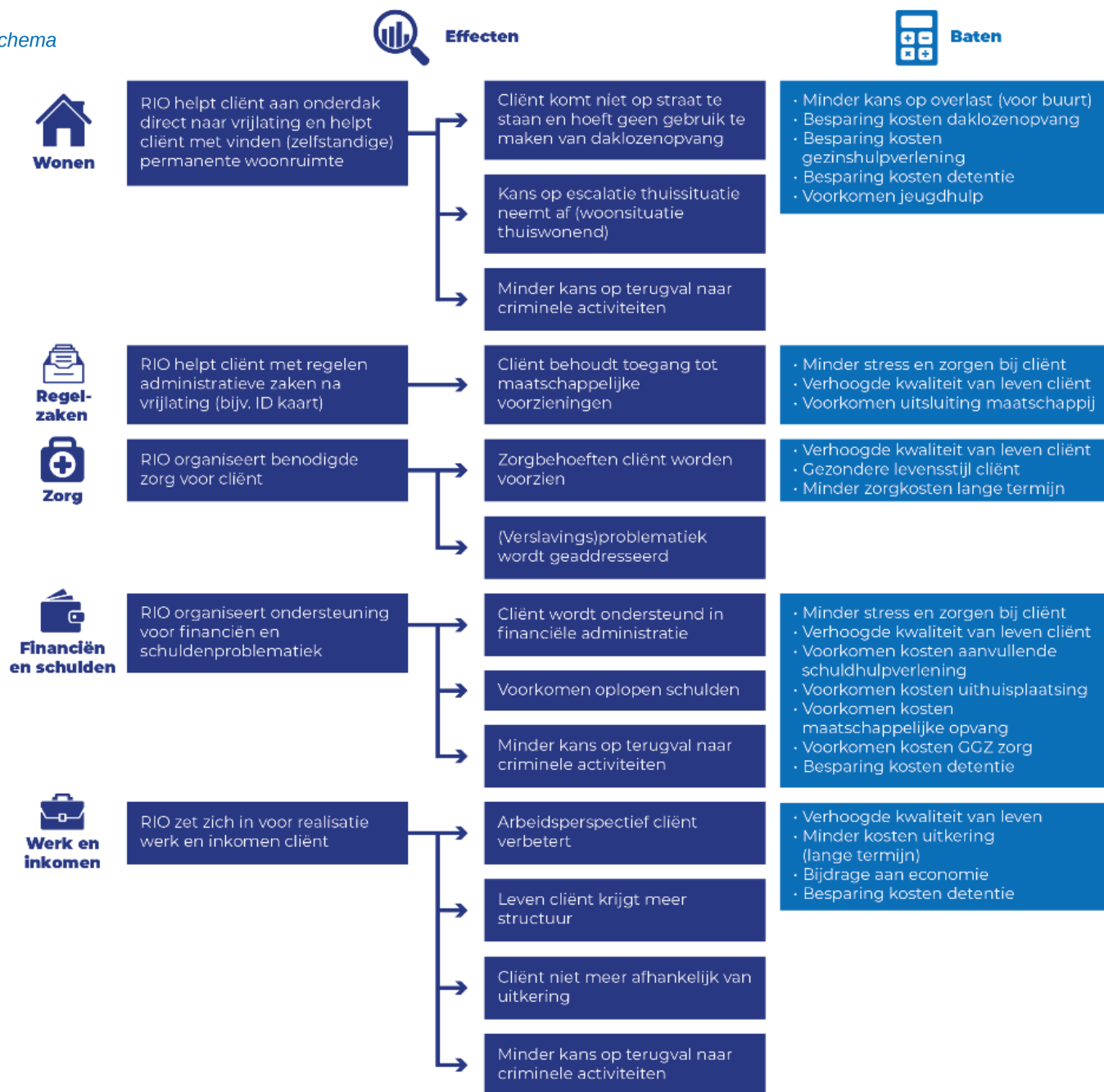
Casus 7

Conclusie RIO

Fictieve
gemeente

Advies MKBA

Figuur 8 Indicatief effectenschema

Stap 2: Monitoring

Op basis van het effectenschema zetten we de monitoring op aan de hand van indicatoren voor effecten en baten. Hieronder een eerste aanzet voor deze indicatoren op de vijf verschillende leefgebieden.

- **Wonen:** woonsituatie (zelfstandig/begeleid, vast/tijdelijke woonsituatie)
- **Regelzaken:** beschikking over ID kaart, (post)adres, verzekeringen.
- **Zorg:** aanwezigheid van traject t.a.v. fysieke zorg, mentale zorg en / of verslavingszorg, beschikbaarheid van sociaal netwerk, indicatoren zelfredzaamheidsmatrix op diverse leefgebieden⁷⁹.
- **Financiën en schulden:** betalingsachterstanden, inzet van schuldhulpverlening, stressgevoelens over financiële situatie ja/nee;
- **Werk en inkomen:** baan/werkloos, omvang baan, type contract, betaald of onbetaald werk, opleiding.

Als de indicatoren zijn vastgesteld kan een monitoringssysteem ontwikkeld worden om cliënten op deze indicatoren te volgen. We adviseren om cliënten periodiek te volgen, eens per 3-6 maanden voor een periode van drie jaar. We kiezen drie jaar om ook effecten van de aanpak op langere termijn inzichtelijk te maken. Zoals ook uit de eerdere nulmeting bleek, ontbreekt dergelijke informatie momenteel grotendeels.⁸⁰ Ons advies is dit monitoringssysteem in een pilot bij één gemeente te ontwikkelen en te streven naar een systeem die zo goed

mogelijk past bij de uitvoeringspraktijk bij gemeenten en bestaande systemen. Alle cliënten die binnen die gemeente onderdeel zijn van de RIO aanpak worden meegenomen in de pilot. Om de monitoring uit te voeren kan gedacht worden aan de volgende wijzen van dataverzameling:

- **Enquête onder cliënten.** Een korte lijst met vragen over de vijf leefgebieden om veranderingen bij de cliënten vast te stellen. Mogelijk via een app om drempel tot deelname te verlagen.
- **Interviews met cliënten, de RIO en mogelijk andere ketenpartners.** Verdiepende vragen om ervaringen met de ondersteuning en de toegevoegde waarde op de vijf leefgebieden vast te stellen. Zo krijgen we zicht op wat de bijdrage van de RIO is geweest aan de verandering.

Bij effectmeting gaat het over het waarnemen van verandering ten opzichte van het nulalternatief, de reguliere ondersteuning. Idealiter wordt er een controlegroep ingericht en wordt deze op dezelfde indicatoren gemonitord in dezelfde periode als de groep die ondersteund wordt door de RIO. De controlegroep ontvangt de reguliere ondersteuning. Door de RIO-groep met de controlegroep te vergelijken ontstaat zicht op wat de (omvang van de) effecten van de RIO zijn en op welke leefgebieden. Het samenstellen van een controlegroep en het volgen over tijd kan complex zijn en veel tijd kosten. Een alternatief is om in de monitoring van de RIO-doelgroep op kwalitatieve wijze in beeld te brengen wat de toegevoegde waarde van de RIO ten opzichte van de reguliere

⁷⁹ De zelfredzaamheidsmatrix is een score-instrument om de voortgang in zelfredzaamheid van een client op zelfredzaamheid te meten inkomen, werk & opleiding, tijdsbesteding, huisvesting, huiselijke relaties, geestelijke gezondheid,

lichamelijke gezondheid, middelengebruik, vaardigheden bij activiteiten van het dagelijks leven (ADL), sociaal netwerk, maatschappelijke participatie en justitie.
⁸⁰ AEF (2019) Nulmeting Pilot Re-Integratie Officier

ondersteuning is door vanuit verschillende perspectieven hier een beeld van te geven en dit te toetsen door bij experts.

Naast de indicatoren om effecten op de vijf leefgebieden te meten bevat het monitoringssysteem ook indicatoren om de kosten voor de ondersteuning over tijd inzichtelijk te maken. Ook hierbij is ons advies om een dergelijk format in samenspraak met de uitvoeringspraktijk te ontwikkelen zodat deze zoveel mogelijk aansluit bij de bestaande praktijk.

Stap 3: Opstellen van overzicht kosten en baten

De monitoring levert op dat we periodiek in beeld kunnen brengen wat de RIO kost en wat de effecten zijn op de verschillende indicatoren en leefgebieden. Een volledige mkba kan idealiter uitgevoerd worden na 2-3 jaar als er voldoende metingen zijn geweest en er betrouwbare data is verzameld.

Voor het uitvoeren van de mkba schatten we de omvang van de baten door een analyse op de monitoringsinformatie. Baten berekenen we aan de hand van kengetallen uit de literatuur en de monitoringsinformatie over kosten. De informatie over de kosten en baten brengen we samen in een rekenmodel. We rekenen de geïdentificeerde baten van de RIO-aanpak door over tijd, hierbij hanteren we een reële bandbreedte en discontovoet⁸¹ uit leidraad mkba⁸². De totale kosten en baten zetten we tegen elkaar af, waardoor inzicht ontstaat in het maatschappelijk rendement van de aanpak.

⁸¹ Verdisconteren betekent het terugrekenen van toekomstige kosten en baten naar het basisjaar.

⁸² Werkwijzer voor kosten-batenanalyses in het sociale domein. SEO (2016).